

خوش آمدید!

جی آئیے نوں!

یہ پانچ پڑاؤ پر مشتمل بس میں کیا جانے والا سچائی کا سفر

ایسہ تیج پڑاؤ والا بس وچ کیتا جاوے والا سچائی دا سفر

www.Christian-thinktank.com ویب سائٹ

www.Christian-thinktank.com ویب سائٹ

سے لیا گیا ہے اور اس میں کچھ ضروری ترمیم کرتے ہوئے اس کا ترجمہ کیا گیا ہے جو کہ روحانی راستے پر گامزن ایک مسافر کے نکلنے کو پیش کرتے ہیں۔ درج ذیل مضامین تین زبانوں اردو، پنجابی اور انگریزی میں ہیں۔ جس طرح سے آپ مہربان خدا کے حضور اپنے روحانی سفر میں بڑھیں اور ترقی کریں میری دعا ہے کہ آپ ان مضامین کی بدولت بہت برکت اور تقویت پائیں۔

تو لیا گیا اے تے ایسہ تیج وچوں کچھ ضروری گلاں نوں ٹھیک کردیاں ہویاں ایسدا ترجمہ کیتا گیا اے جیہڑا ہئی روحانی راہ تے تڑن والے اک راہی دے پرچھاویں نوں پیش کردا اے۔ تھلے دتے گئے مضمون تین زبانوں اردو، پنجابی تے انگریزی وچ نے۔ جیویں جیویں تسی مہربان خدا دے آگے اپنی روحانی راہ اتے آگے ودھدے تے ترقی کردے او۔ میری ایسہ دعا اے ہئی تسی ایسناں مضموناں دی رائیں بوہتی ساری مدد تے برکت پاؤ۔

Welcome!

This “A Five Stop Bus Tour of Reality” is adopted, modified, and translated from Christian-thinktank.com website and represent the reflection of another simple traveler on the spiritual path. Each article below has all three languages with in it, Urdu Punjabi, English. May you find great blessing and help from these writings, as you make progress on your own spiritual journey before our good-hearted God.

پانچواں پڑاؤ۔۔۔ صلیب اُتے مسیح داکم: قربانی (پُرانہ عہدنامہ)

پانچواں قیام۔۔۔ صلیب پر مسیح داکم: قربانی (پُرانہ عہدنامہ)

5th Stop — The Work of Christ on the Cross: Sacrifice (OT)

"پنجاں تھواواں تے کھلون والا بس وچ کیتا جاوَن والا سچیاںی دا سفر"

مسیحی نقطہ نظر دا جوش، وقار تے شادمانی

جدوں خُدا واضح دِسنا شروع ہو گیا تے علم الہیات دی خوشی دا کوئی ٹکانہ نہ رہیا

صلیب اُتے مسیح داکم: قُربانی (پُرانہ عہد نامہ)

الف: عمومی جان پچھان

قُربانی تے نذرانے دیاں سرگرمیاں تے خیالاں دا سلسلہ انساناں دے وچ مُدھوں ای پیا جاندا

اے۔ پرستش دا پہلا سلسلہ باغِ عدن دے وچ یہوواہ نوں قُربانی پیش کرن دے نال ای شروع

ہو گیا سی۔ (پیدائش 4:14)

طوفان دے وچ بچ جاوَن دے باہجوں نوح دا پہلا کم خُداوند خُدا دے حضور دے وچ قُربانی نوں

پیش کرنا ای سی۔ (پیدائش 8:20)

قُربانی تے نذرانے توں آگاہی پاوَن توں پہلاں خُدا نے ابرہام نوں سدیا۔ خُدا دے حکم نوں منن

دے بعد اوہنے فوری طور تے مورہ دے بلوط وچ اک قُربان گاہ بنائی سی۔ (پیدائش 6:12)

ایتھے خُدا نے اپنے آپ نوں ظاہر کیتا سی اوہنے بیت ایل تے عی دے وچ خُداوند دے لئی قُربان

گاہ بنائی سی۔ (پیدائش 12:8، 13)

تے فیر جدوں جبرون دیاں پہاڑ ممرے دیاں بلوطاں دے وچ خُدا دے لئی اک قُربان گاہ

بنائی۔ (پیدائش 13:18)

جدوں اسرائیلیاں نوں مصر دے وچوں نکلے ہوئے ۳ مہینے ہو گئے تے خُدا اوہناں نوں کوہ سینا کول سدیا تے اوہناں نوں توریت دتی جمدے وچ پرستش تے قُربانیاں دے بارے دے وچ ہدایت پائی جاندی سی۔ (خروج 10، گنتی 10:10)

خُدا دے لئی لوکاں، باپ دادا، تے شروع دی انسانی نسل دے لئی قُربانی خُدا دے نال تعلقاں .سحالی دا وسیلہ سن۔

شفا دے عمل دی قُربانی تے نذرانہ خُدا دے نال قریبی تعلقاں دا وسیلہ سن۔ کیوں جے او خُدا توں بہت دُور ہو چکے سن۔ (پیدائش 3 : 24)

لکھاری نے ایس گل دے اُتے بہت ای زور دتا اے۔ (پیدائش 3 : 22-24 اور 4 : 1-4)

ابہدی بُنیادی تصویر (پیدائش 3 : 22-24) دے وچ دکھالی گئی اے۔ قُربانی دی رائیں خُدا دے نال ملاپ تے چنگے تعلقاں نوں بیان کیتا گیا اے۔

(پیدائش 4 : 1-4) ایویں پیدائش دالکھاری قُربانی دیاں معنیاں تے عمل دے ول نوں اشارہ کردا اے۔ قُربانی تے نذرانے اینے ای پُرانے نے جِنّا پئی مذہب تے انسان اے۔ (پیدائش 4 :

[26] ای ای کارپیٹر پرانے عہد نامہ میں قُربانی اور نذرانے صفحہ 260]

(ب) موسوی عہد دے باہر قُربانی

قُربانی ابتدائی ثقافت دے مظاہرات نے

اسرائیل توں بہت ہٹ کے

ہندوستان: شمالی امریکہ وچ جانوراں دی قربانی تے اوہناں نوں ذبح کرن دا تصور اِکو جیہا ای پایا جاندا اے۔ جیویں پئی مچاں دی قربانی، بُرائی دا پنچنا، میڈگاہ دا تہوار، تے مختلف دیویاں تے دیوتیاں نوں پُوخنا وغیرہ۔ سیڈم ۹۶۳ جنوبی ہندوستان دے کھونڈ دے وچ انسانی قربانیاں (صفحہ ۹۹۴) ویداں دے وچ ٹگیاں دیاں قربانیاں۔

[ڈبلیو آر۔ ایلائیڈ 247]

چین: شینگ دا ایمان [2000 تا 1500 قبل مسیح] شیمزم وچ ایویں سی پئی او حالات نوں جانن والے تے جادوگر سن، اوہناں دا تعلق خُدائی صفت لوکاں دے نال سی (ایہہ لوکاں دی قسمت تے آون والیاں حالات دے بارے دے وچ بیان کردے سن)۔

ایویں او فطرت دے ماہر عنصر اں تے انسانی دُنیا دے وچکار رابطے دا اک ذریعہ خیال کیتے جاندے سن۔ او فریسی ہون دے ناتے روحانی نسخیاں دی نقل کرن والے تے مُنشی ہندے سن۔ اوہناں دے وچ پنچن والے، موسیقار تے دوجے وہڈے عمدیاں والے لوکی شامل ہندے سن۔ او نہ صرف پڑھ لکھ سکدے سن سگوں ایہدے علاوہ او وہڈیاں وہڈیاں رسماں نوں وی ادا کرسکدے سن تے ایہدے علاوہ او تاریخ نوں وی لکھدے سن۔ ایہناں دی دُنیا روحاں دیاں قسماں دے نال بھری ہوئی اے۔

شیدنگ اک ایویں دا مذہب اے جیہڑا خوردونوش دیاں شیواں دیاں قربانیاں نوں پیش کردا سی۔
تے او اہنناں قربانیاں نوں اپنیاں مریاں ہوئیاں باپ دادا نوں پیش کردے سن۔ اہمدے علاوہ
اہنناں قربانیاں نوں پہاڑاں، دریاواں، پانی، ہواتے ستاریاں نوں وی پیش کیتا جاندا سی۔

[او ڈبلیو سی ۱۰۶ ایلائیٹڈ دے حوالے چین چین دے وچ قربانی دا سلسلہ وچوں]

افریقہ: ایتھے باپ دادا، دیوتیاں، مافوق الفطرت قوتیں نوں کھانا دینا تے قربانی دیون دا تصور پایا
جاندا سی۔ کیوں جے اوہناں دا تعلق مافوق الفطرت دے نال بہت زیادہ خیال کیتا جاندا سی
ایس لئی او اوس ای انداز دے وچ اوہناں دے نال تعلق رکھدے سن۔ ایس لئی پئی انسان
بہت ای کمزور، لاچار تے تشویش دا شکار رہندے نے تے اوہناں نوں ہر ویلے اک خطرہ رہندا
اے تے اوہناں نوں روح دی خوراک نہیں ملدی اے۔ ایس لئی اوہناں دا ایہہ خیال سی پئی
مافوق الفطرت ہستیاں نوں بہترین غذا پیش کیتی جانی چاہیدی اے۔ تے اہمدے بدلے دے
وچ او انساناں نوں روحانی غذا دیون دا وسیلہ بندیاں نے جیہڑی پئی انساناں دے لئی بہت ای
ضروری اے۔

[ایس ڈی ایف ایم آئی 964]

میسو امریکن / اینڈین: پُرانی اینڈین تہذیب دے وچ تے ایس علاقے دے وچ انسانی
قربانیاں تے شیواں دے ہدیے پیش کیتے جانداے سن۔ ذاتی یا عوامی طور تے کوئی اجی قربانی

نہیں پائی جاندى سى جمدے وچ لہو نون شامل نہ کیتا جاندا ہوئے۔ ایس مقصد دے لئی بچیاں نون مخصوص کیتا جاندا سى تے جدوں او بالغ ہندے سن تے اوہناں نون قربان کر دتا جاندا سى۔

[ایس ڈی ایف ایم آئی 964]

قربانی ایس عبات دا مرکزی ویلا ہندا سى تے یو کھیٹی دے وچ ایسہنوں پ اچی یعنی منہ دا کھلنا آکھیا جاندا سى۔ ایس کم دے وچ دیوتا یعنی اوس مجسمے دے منہ نون لہو دے نال رگڑیا جاندا سى۔ تے ایس مقصد دے لئی کدی کدی جانوراں نون وی پیش کیتا جاندا سى پر انساناں دی قربانی نون بہتی اہمیت دتی جاندى سى۔

توبہ دیاں رسماں نون پیش کردیاں ہوئیاں لوکی اپنے لہو نون پیش کردے سن تے زخماں نون تازہ کرن دے لئی ہڈیاں یا کنڈیاں نون ورتدے سن۔

[ڈبلیو آر ایلائیڈ: 53] آڈنکس وچیشانہ رسماں نون ادا کردے سن۔

شمالی امریکہ دے مقامی باشندے: قربانی یا نذرانے دے وچ پیش کیتیاں جاون والیاں شیواں دی اہمیت دیوتیاں دے شایان شان ہون دی بناتے منحصر ہندا سى۔ ایویں دی عمل داری شمالی امریکہ انڈیز دے وچ پائی جاندى سى۔ انفرادی طور تے بندے ہڈیاں، روحاں، درخت تے دیوتیاں دیاں قربانیاں تے نذرانیاں نون پیش کیتا جاندا سى۔ ایس دے وچ پھلاں دیاں پتیاں، روٹی دیاں ٹوٹیاں، موتیاں، تمباکو تے دوجیاں شیواں نون آگ دے وچ سٹیا جاندا سى۔ متحدہ

مشرقی ریاستیاں دے وچ تمباکو نوں موقع تے چھڈ دتا جاندا سی تے جے ایویں نہ کیتا جاندا تے فیر علاج نہیں ہندا سی۔ ٹولیاں دی شکل دے وچ وی قربانی نوں دتا جاندا سی۔ اوہناں دے وچ سب توں بہترین گروہ ایروکوس یعنی چٹے کتے دی رسم تے صُبح دے تارے دی رسم ہندی سی۔ اہمدے علاوہ سکڈی پاونی دے وچ قیدی عورتاں دی قربانی وی دتی جاندی سی۔ (ایس ڈی ایف ایم آئی 964) انڈین سورج رقص دے وچ اپنے آپ نوں زخمی کرنا، انگلیاں دیاں حصیاں دا نذرانہ دینا تے جندی قیدیاں دیاں وحشیانہ رسماں شامل ہندیاں سن۔

قدیم یونانی:

اولمپیا دیاں دیوتیاں دیاں قربانیاں اصل وچ دھویں دا نذرانہ ہندیاں سن۔ اہمدے بدلے دے وچ دیوتیاں نوں گوشت دی لوڑ ہندی سی۔ ایہنوں پیش نہ کیتے جاوون دی صورت دے وچ اوہناں دی نشوونما نہیں ہندی سی (ڈبلیو آر : ایلانیٹ 121)۔ لہو دیاں قربانیاں نوں روحاں دیاں حملیاں توں بچاؤ دے لئی ورتیا جاندا سی۔ شہر نوں بچاؤ دے لئی کوئی وی بندہ آزادی دے نال قربانی دا بکرا بندیاں ہوئیاں دُب جاندا سی یا سنگسار کر دتا جاندا سی۔

اسرائیل دے گوانڈی تے اوہناں دا پیش منظر:

مسوپتامیہ: اہمدے وچ کوئی شک نہیں اے پئی مسوپتامیہ دے وچ قربانی دا خاص مقصد روحانی تے خدائی شہیاں دی دیکھ بھال تے خوارک سی۔ قربانیاں دے بارے دے وچ بُنیادی

طور تے ایہہ خیال پایا جاندا سی پئی دیوتیاں دی شبیہ انساناں دیاں بنائیاں ہوئیاں نے جنہاں دا بہتا تعلق اوہناں دیاں اپنیاں دُنیاوی ضرورتاں دے نال ہندا سی۔ ایویں اوہنوں دیوتا دی ضرورت خیال کیتا جاندا سی۔

ایویں نتیجہ ایہہ ہے پئی مسوپتامیہ دے وچ قُربانیاں دا مُعاملہ زمین اہمیت رکھدا سی۔ بہ نسبت اوہناں قُربانیاں دے جنہاں دا ذکر پُرانے عہد نامے دیاں لکھاریاں نے کیتا سی۔ (سلمان ایس ٹی پی: 90)

دیوتیاں نوں کھان پین دیاں شیواں نوں پیش کرن دا اک مقصد یا حصہ مریاں ہوئیاں لوکاں نوں کھانا پہنچانا ہندا سی۔

مسوپتامیہ دیاں بہتیاں لوکاں دا مذہب اتہمستک ہندا سی تے او ایہدے توں اینا دُور سن جیویں پئی اک عام انسان۔ اوہناں دا مذہب دا مقصد شاید دیوتیاں تے روجاں دے غضب نوں ٹھنڈا کرنا ہندا سی جنہاں نوں اوہناں دیاں مندرراں دے وچ رکھیا جاندا سی۔ اوہناں دے وچ جدوں کوئی مر جاندا سی تے ایہہ خیال کیتا جاندا سی پئی اوہدی روح زمین دے پیٹھاں دوجی دُنیا دے وچ چلی گئی اے جتھے جا کے اوہنوں مٹی کھانی پیوئے گی۔ ایس لئی ایہہ ضروری سی پئی اوہناں نوں ایس خوراک توں ڈکن دے لئی اوہناں نوں کھانا مہیا کیتا جاوئے۔ تے اوہناں دے مطابق جے ایس ذمہ داری نوں نظر انداز کر دتا جاوئے تے ایہہ وی ہوسکدا اے پئی ایہہ روجاں فیر زمین اُتے آجاون۔ [ایس ٹی پی: 91]

تے فیر مردوک نے ایہہ گلاں سُنیاں

اوہنے اپنے دل دے وچ آگھیا پئی میں اک نوی شے بناواں گا

اوہنے اپنا مُنہ کھولیا تے ایانوں آگھیا:

میں لہو پیدا کراں گا تے ہڈیاں نوں اکٹھا کراں گا تے اوہناں دے وچوں اک وحشی درندہ خلق

کراں گا۔

تے اوہداناں آدمی ہوئے گا

میں اک ظالم تے جاہل درندے نوں خلق کراں گا

تے اوہدا کم دیوتیاں دا سیوا کرنا ہوئے گا۔

[داستان تخلیق / انوما پیلش لیٹ 68.A]

میں چاراں پاسیاں دیاں ہواواں نوں کھول دیواں گا تے قربانی نوں پیش کراں گا

میں دیوتیاں دی شراب نوں پہاڑاں دے اُتے ڈولاں گا

میں ست دے ست ای پیالے رکھاں گا

میں اوہناں پیالیاں نوں رکھن دے لئی بانس، صنوبر خوشبودار رکھاں دی لکڑی نوں دیوں گا

دیوتے وی اوہناں دی بھینی بھینی خوشبودے نال مسحور ہون گے

دیوتے اوس قربانی اُتے مکھیاں دی طرح اکٹھے ہون گے۔

[گل گا مشن دی داستان لیٹ 95A]

خادم میری فرمانبرداری کرو۔ آہو خادم فوری طور تے میریاں ہتھاں دے لئی پانی لیاؤ تے
میدنوں لیہہ دیوؤتے میں اپنے دیوتے دے لئی قربانی پیش کراں گا۔ قربانی پیش کرن والے
توں دیوتا خوش اے۔ اُدھار، اُدھار چرھتا ہے کوئی خادم میرے دیوتے نوں قربانی نہیں پیش
کرے گا۔

اوهنوں نہ پیش کرو اے میرے آقا اوهنوں نہ پیش کرو۔ تسی اک دیوتے دے چھے کنتے دی
طرح ڈلکی چال نہ چلو پئی جدوں او تہانوں لکھے تے تسی رسماں نوں منو۔

[مکالماتِ قنوطیت 1X لائنٹ 438]

مسو پتامیہ دی قربانی کدی وی نہیں ساڑی جاندی اے تے نہ ای پجاری لوک اوهنوں کھاندے
سن۔

مصر: جدوں قربان گاہ دے اُتے پاک کیتے ہوئے نذرانیاں نوں رکھ دتا جاندا سی تے سب توں
وہڈا کاہن قربان گاہ دے بُوہے توں ٹھیک اوس ویلے داخل ہندا سی جدوں سورج اُفق توں
نمودار ہندا سی۔ اوس ویلے گیت گائے جاندے سن تاں پئی دیوتا دی تپش کجھ گھٹ ہو جاوے۔
دیوتا جاندا سی کیوں جے او مندر دے وچ ای رہندا سی۔ عبادت دے شروع دا ہر اک حصہ
بہت ای اہم تے سنجیدہ ہندا سی۔ کاہن قربان گاہ دے ہنیرے دے وچ داخل ہندا
سی، مشعلاں نوں جلایا جاندا سی، بُوہیاں نوں کھولیا جاندا سی تے دیوتا دیاں مجسمیاں نوں رکھیا
جاندا سی۔ تے فیر دیوتے پجاری دے سامنے اپنے آپ نوں ظاہر کردے سن۔ دیوتا اوس بُت

دے وچوں اپنے آپ نوں اوہدے اُتے ظاہر کردا سی تے ایویں او اوس دیوتا نوں اوس بُت وچوں دیکھدے سن۔

مجسمے دے سر دے اُتے ہتھ رکھنا، دُعاواں دی تلاوت ہندی سی، روحانی کھانے نوں پیش کیتا جاندا سی، ایہہ کھانا قُربان گاہ دے وچ چرھاوے دی صورت دے وچ ہندا سی۔ قُربان گاہ دے اُتے آون دے باہجوں مصری کاہناں دے مطابق ایہہ سارا کجھ کاہن تے مندر دے عملے دی ملکیت بن جاندا سی۔ تے ایس ای کھانے نوں او اپنے روزمرہ دے وچ ورتدے سن۔ دیوتا دے سامنے صرف او ای کھانا پیش کیتا جاندا سی جیہڑا اوہدے حصے دے وچ پیش کیتا جاندا سی باقی دیاں ساریاں مادی شیواں نوں انساناں دے لئی ای ورتیا جاندا سی۔

دوہے حصے دے وچ دیوتا دی خدمت کرنا شامل ہندا سی۔ دیوتا دے مجسمے دی ایویں حفاظت کیتی جاندی سی جیویں انسانی جسم دی سگوں ایہدے توں وی وہد کے۔ اوہنوں نوایاں جاندا سی اوہنوں نوں کپڑے پوائے جاندا سن۔ تے یاد رہوے پئی ایس کم دے لئی وی نکیاں نکیاں رسمیں نوں ادا کیتا جاندا سی۔ اوہناں نوں وہدیا تے نفیس کپڑے دیاں چادراں تے پٹیاں پیش کیتیاں جاندیاں سن جنہاں دے چار مخصوص رنگ ہندے سن جیویں پئی چٹا، نیلا، ہرا تے لال۔ ایہناں نوں خاص موقعیاں تے خاص موتیاں دے نال سجایا جاندا سی۔ مختلف شیواں خاص گلاں دی نمائندگی کردیاں سن۔ اخیر جیہڑا کاہن اوس بُوہے نوں کھولدا سی او ای باقی دیاں

ساریاں رسمیں نوں ادا کردا سی۔ او اوس مجسمے نوں تیل ملدا سی تے اوہدے اگے میوے، چاول تے کشمش رکھدا سی۔ ایہہ رسم ایہدا اخیرى حصہ ہندا سی۔

باقی دیاں ساریاں شیواں نوں جیہڑیاں بُوہے دے وچ پیاں ہندیاں سن اوہناں نوں اندر رکھ کے اوس بُوہے نوں بند کر دتا جاندا سی۔ جیویں پئی پاکیزہ شراب، بخور نوں جلانا، ایویں دیاں ساریاں شیواں نوں اندر رکھ دتا جاندا سی، اوس کمرے دے وچ جہدے وچ مجسمہ پیا ہندا سی۔ [اوٹی : ٹی ای 143]۔

مصرى قُرْبانی نوں نہ تے کدی کھایا جاندا سی تے نہ ای کدی ساڑیا جاندا سی۔

[اوٹی : ٹی ای 143]

اوہناں دے کاہن ہر دوہے دن اپنے سارے جسم توں سارے وال اُتار دیندے سن تاں پئی اوہناں نوں جواں نہ پین۔ تے نہ اوہناں دے جسم دے نال کوئی ناخوشگوار شے لگے خاص طور تے جدوں اپنیاں قُرْبانیاں نوں ادا کردے ہندے سن۔ کاہن صرف کتانی لباس نوں پاندے سن تے اوہناں دیاں جُتیاں پیپرس یعنی کاغذ دے پودے دیاں بنیاں ہندیاں سن، ایہہ جُتیاں صرف اوہناں دے لئی ای مخصوص ہندیاں سن۔ اوہناں دیاں جیاتیاں دے وچ مُشکلات نہیں ہندیاں سن سگوں او اپنی ساری جیاتی دے وچ ساریاں سہولتاں نوں حاصل کردے سن۔ اوہناں نوں کھاون نوں چرھاونے دے پاک اناج دے وچوں ملدا سی۔ اوہناں دے کول روزمرہ دیاں شیواں فراوانی دے نال موجود ہندیاں سن۔ تے او پھلیاں یا چھلی نوں ہتھ لگانا تے دُور

ویکھنا وی پسند نہیں کردے سن کیوں جے اوہناں دے کول ایہناں شیواں نوں ناپاک خیال
 کیتا جاندا سی۔ اوہناں دے دیوتا دے کاہن اک نہیں سگوں بہت سارے ہندے سن۔ جدوں
 اک کاہن مر جاندا سی تے دوجے نوں اوہدے پیشوا دے طور تے مقرر کر دتا جاندا سی۔ [ہیرو
 ڈوٹس 2، 37، 2 - 5 ترجمہ اوہرے ڈی سلین کورٹ با حوالہ 123 پنجویں صدی مسیح توں
 پہلاں]

ساری دُنیا جاندی اے پئی وُلوسٹیس بتھینیس دیو قامت شیواں نے۔ توہم پرستی دے حوالے
 دے نال مصر دے وچ اوہناں دی بے حد عزت تے توقیر کیتی جاندی اے۔ اوتھے اک ضلع
 دے وچ تے مگر مجھ دی پوجا کیتی جاندی اے تے دوجے دے وچ اوہدے خوف توں رہائی دے
 طور تے سب نوں کھاوندے ہوئے دکھایا جاندا اے۔ اوہناں دے وچ لمبی پوچھ والے لنگور نوں
 پاکیزہ خیال کیتا جاندا اے۔ اوہدیاں کٹیاں ہوئیاں حصیاں نوں سنہری تے چمکیلا دکھایا گیا اے۔
 مومنن دی کرلی موسیقی نوں پیدا کردی اے۔ پُرانیاں کھنڈراں دے وچ کیہ پایا جاندا اے؟
 اوہدے سو بُوہے نے۔ اک علاقے دے وچ سارے ای لوک بلی نوں پوجدے نے جدوں پئی
 دوجے علاقے دے وچ دریا دی مچھلی تے کتے نوں پوجدے نے۔ البیٹ ڈیانا دی شکارن دے
 اک چاہن والے ہزاراں دی تعداد دے وچ پائے جاندے نے تے اوہنوں اک جونک نوں
 اپنیاں دنداں دے وچ چباندیاں ہوئیاں دکھایا گیا اے۔ جنوں ویکھدیاں ہوئیاں بہت ای

نفرت پیدا ہندی اے۔ جدوں پئی اوہدے پرستاراں نے اوہنوں اپنیاں باغاں تے باورچی
خانیاں دے وچ رکھیا ہویا اے۔ [جوئیل، 15۔ دوسری صدی مسیح]
شام تے فلسطین:

یوگاٹ 14 - 13 صدی مسیح توں پہلاں

خاص طور تے بچیاں دی قربانی دا نظارا

فحشانہ پرستش، اپنے آپ نوں کٹنا وغیرہ

پر اوہناں دے وچ فرق ایہہ ہے پئی او سارے نذرانیاں نوں ساڑدے تے اوہناں نوں اکٹھیاں
رل کے کھاندے نے۔

خلاصے دے نقاط:

ہر تھال، ہر دور تے ہر اک قابل شے

جادوگری بمقابلہ مذہب

بد قسمتی توں گریز بمقابلہ احساناں دیاں تقریباں

بہت واری گالی گلوچ تے غلط ورتنا وغیرہ

داخلے دا مسئلہ۔ انسانی ضرورتاں دے لئی خُدا تے انسان دے وچ خلج

موسوی عہد دے وچ قربانیاں

اوہناں تیکر کیویں رسائی ہندی اے؟

قانونی، حکمی پرستش (اسفارِ خمسہ یعنی تورات)

پرستشِ قلبی (زبور)

انبیا اکرام سرزنش تے نبیاں دی اذیت دا چیلنج

اقتتاجی قربانیاں (۱) عہد بندی (۲) فسح

فیر موسیٰ نے لوکاں دے کول جا کے خُداوند دیاں ساریاں گلاں تے حکم اوہناں نوں دسے۔ تے ساریاں لوکاں نے ہم آواز ہو کے جواب دتا پئی جنیاں گلاں خُداوند نے آکھیاں نے اوہناں ساریاں نوں منن گے۔ تے موسیٰ نے خُداوند دیاں ساریاں گلاں نوں لکھ لیا تے صُبح سویرے اُٹھ کے پہاڑ دے پٹھاں اک قربان گاہ بنائی تے بنی اسرائیل دیاں بارہ قبیلیاں دے حساب دے نال بارہ تھم بنائے تے اوہنے بنی اسرائیل دیاں جواناں نوں بھیجیا تے اوہناں نے قربانیاں نوں پیش کیتا تے ٹگیاں نوں ذبح کر کے سلامتی دیاں ذبیحیاں نوں خُداوند دے لئی گُزراںیا۔ تے موسیٰ نے ادھے لہو نوں لے کے باسناں وچ رکھیا تے ادھے لہو نوں لے کے قربان گاہ دے اُتے چھڑکیا۔ فیر اوہنے عہد نامے نوں لے کے ساریاں نوں سُنایا۔ اوہناں نے آکھیا پئی جو کجھ خُداوند نے آکھیا اوس سب کجھ نوں اسی کراں گے تے تابع رہواں گے۔ تے فیر موسیٰ نے اوس لہو نوں لے کے لوکاں دے اُتے چھڑکیا تے آکھیا پئی ویکھو پئی ایہہ اوس عہد دا لہو اے جیہڑا خُداوند نے ایہناں ساریاں گلاں دے بارے دے وچ تہاڈے نال بنھیا اے۔ (خروج ۲۴

باب)

خاص مُعاملہ: فسح

فیر خُداوند نے مصر دے مُلک دے وچوں موسیٰ تے ہارون نوں آکھیا پئی ایہہ مہینہ تہاڈے لئی مہینیاں دا شروع تے سال دا پہلا مینہ ہوئے گا۔ ایس لئی اسرائیل دی ساری جماعت نوں آکھ دیوؤ پئی ایس مہینے دے دسیوں دن ہر بندہ اپنے آبائی خاندان دے مُطابق اک بری لیوئے تے جے اک گھرانے دے وچ برے نوں کھاون دے لئی بندے گھٹ ہون تے او تے اوہدا گوانڈھی جیہرا اوہدے نال برابر والے گھر دے وچ رہندا ہوئے او دونویں ای نفری دے شمار دے مُطابق اک برے نوں لے رکھن۔ تسی ہر اک بندے دے کھانے دی مقدار دے مُطابق برے دا حساب لگانا۔ تہاڈا برہ بے عیب، نرتے یکسالہ ہوئے تے اجیہا پچھ یا تے بھیدھاں وچوں تے یا بکریاں دے وچوں لینا۔ تے تسی ایہنوں ایس مہینے دی چودھویں تاریخ تیکر رکھ دینا تے اسرائیلیاں دے قبیلیاں دی ساری جماعت شام نوں ایہنوں ذبح کر لیوئے تے تھوڑے چنے لہو نوں لے کے جنناں گھراں دے وچ ایہنوں کھایا جاوئے اوہدیاں بُوہیاں دیاں دونواں بانہواں دے اُتے تے اُتے دی چوکھٹ دے اُتے لگا دیون۔ تے اوہدے گوشت نوں اوس ای رات آگ دے اُتے بھن کے بے خمیری روٹی تے کرڑے ساگ پات دے نال کھا لین۔

اوہنوں کچا یا پانی دے وچ اُبال کے نہ کھانا سگوں اوہنوں سرتے پیر تے اندورنی اعضا دے سمیت آگ دے اُتے بھن کے کھانا۔ تے اوہدے وچوں کجھ وی صُح تیکر باقی نہ چھڈنا تے جے اوہدے وچوں کجھ صُح تیکر باقی رہ جاوئے تے اوہنوں آگ دے وچ ساڈ دینا۔ تے تسی اوہنوں

ایویں کھانا پئی اپنا لک بنھ کے تے اپنیاں بختیاں نوں پیراں دے وچ پا کے تے اپنی سوٹی نوں اپنے ہتھ دے وچ لے کے۔ تسی اوہنوں چھیتی کھانا کیوں بے ایہہ فسح خداوند دی اے۔ ایس لئی پئی اوس رات ملکِ مصر دے وچوں ہو کے لہنگاں گا تے انسان تے حیوان دیاں ساریاں پہلو ٹھیاں نوں جیہڑے مصر دے ملک دے وچ نے تے مصر دیاں ساریاں دیوتیاں نوں وی سزا دیواں گا۔ میں خداوند آں تے جنناں گھراں دے وچ تسی او لہو اوہناں اُتے او لہو تہاڈے ولوں نشان ٹھہرے گا۔ تے میں اوس لہو نوں ویکھدیاں ہوئیاں تہانوں چھڈدا جاواں گا۔ تے جدوں میں مصریاں نوں ماراں گا تے وبا تہاڈے کول نہیں آوے گی پئی تہانوں ہلاک کرے۔ تے او دن تہاڈے لئی اک یادگار دن ہوئے گا تے تسی اوہنوں خداوند دی عید سمجھ کے مننا۔ تے تسی اوہنوں ہمیشہ دی رسم سمجھ کے نسل در نسل عید منانا۔

ستاں دناں تیکر تسی بے خمیری روٹی کھانا تے پہلے دن توں ای خمیر نوں اپنے گھر توں باہر کر دینا۔ ایس لئی پئی جیہڑا پہلے دن توں ستویں دن تیکر خمیر کھاوے او اسرائیل توں کٹ دتا جاوے۔ تے پہلے دن تہاڈا مقدس مجمع ہوئے تے ستویں دن وی مقدس مجمع ہوئے تے ایس کھانے نوں ہر اک آدمی کھاوے۔ فقط ایہہ ای کیتا جاوے تے تسی بے خمیری روٹی دی ایس عید نوں منانا۔ کیوں بے میں ایس ای دن تہاڈیاں رتھاں نوں مصر دے ملک دے وچوں کڈھاں گا۔ ایس لئی تسی اوس دن نوں ہمیشہ دی رسم دے طور تے نسل در نسل منانا۔ پہلے مہینے دی چودھویں تاریخ دی شام توں اکیس تاریخ دی شام تیکر تسی بے خمیری روٹی کھانا۔ ست دن

تیکر تہاڈیاں گھراں دے وچ خمیر نہ ہوئے کیوں جے جیہڑا کوئی وی خمیر نوں کھاوئے بھائیں او
مُسافر ہوئے یا بھائیں اوہدی پیدائش اوس مُلک دے وچ ہوئی ہوئے او اسرائیل دی ساری
جماعت دے وچوں کٹ دتا جاوئے۔ تسی کوئی وی خمیری شے نہ کھانا سگوں اپنیاں ساریاں
سبتاں دے وچ بے خمیری روٹی کھانا۔ تے فیر موسیٰ نے اسرائیل دیاں ساریاں بزرگاں نوں سد
کے اوہناں نوں آکھیا پئی اپنے اپنے خاندان دے موافق اک اک برہ کڈھ کے رکھو تے ایہہ
فسح دے برے نوں ذبح کرو۔ تے تسی زونے دا گھچالے کے اوس لہو دے وچ جیہڑا باسن دے
وچ اے ڈبونا تے فیر اوس باسن دے لہو دے وچوں کجھ اُتے دیاں چوکھٹاں تے بُوہے دیاں
دونواں بانہوں دے اُتے لگانا تے تہاڈے وچوں کوئی وی صُح تیکر اپنے گھر دے بُوہے توں باہر
نہ جاوئے کیوں جے خُداوند مصریاں نوں ماردا ہويا لہنگے گا۔ تے جدوں خُداوند اُتے دیاں چوکھٹاں
تے بُوہے دیاں بانہواں دے اُتے لہو نوں ویکھے گا تے او اوس بُوہے نوں چھڈ دیوئے گا تے
ہلاک کرن والیاں نوں تہانوں مارن دے لئی گھر دے اندر نہیں آون دیوئے گا۔ تسی ایس گل
نوں اپنے تے اپنی اولاد دے لئی ہمیشہ دی رسم کر کے مندا۔ تے جدوں تسی اوس مُلک دے
وچ جیہڑا خُداوند تہاڈا تہانوں اپنے وعدے دے موافق دیوئے گا جاوے تے اوس عبادت نوں
برابر چالو رکھنا۔ تے جدوں تہاڈی اولاد پُوچھے پئی ایس عبادت توں تہاڈا مقصد کیہ اے؟ تے
تسی ایہہ آکھنا پئی ایہہ خُداوند دی فسح اے۔ جیہڑی مصر دے وچ مصریاں نوں ماردیاں ویلے بنی
اسرائیل دیاں گھراں نوں چھڈ گیا سی۔ تے ایویں ساڈیاں گھراں نوں بچا لیا۔ ساریاں لوکاں نے

سر جھکا کے سجدہ کیتا تے تے بنی اسرائیل دی ساری جماعت نے جا کے جیویں خُداوند نے
 موسیٰ تے ہارون نوں آکھیا سی اوویں ای کیتا۔ تے ادھی رات نوں خُداوند نے مُلک مصر دیاں
 ساریاں پہلوٹھیاں نوں فرعون جیہڑا اپنے تخت اُتے بیٹھیا سی لے کے قیدی جیہڑا قید خانے
 دے وچ اے اوہدے پہلوٹھے تیکر سگوں چوپائیاں دیاں پہلوٹھیاں نوں وی ہلاک کر دتا سی۔
 تے فرعون تے اوہدے سارے نوکرتے سارے ای مصری رات نوں ای اٹھ کھلوتے تے مصر
 دے وچ بڑا کھرام مچیا کیوں جے کوئی وی اجیہا گھر نہیں سی جہدے وچ کوئی مر یا نہ ہوئے۔
 تے فیر اوہنے رات نوں ای موسیٰ تے ہارون نوں بلوا کے آکھیا ہئی تھی بنی اسرائیل نوں لے
 کے میری قوم دیاں لوکاں دے وچوں نکل جاؤ تے جیویں آکھدے او جا کے خُداوند دی عبادت
 کرو تے اپنے آکھن دے مطابق اپنیاں بھیڈاں بکریاں نوں وی لے جاؤ تے میرے لئی وی دُعا
 کرنا۔

استثنا ۱۶ باب دے وچ ابدیت:

تُو ایب دے مہینے نوں یاد رکھیں تے اوہدے وچ اپنے خُدا دی فسح کرنا کیوں خُداوند تہاڈا خُدا
 ایب دے مہینے دے وچ رات دے ویلے مصر دے وچوں کڈھ لیا سی۔ تے جیہڑی تھال نوں
 خُداوند اپنے نال دے مسکن دے لئی چُنے اوتھے ای خُداوند اپنے خُدا دے لئی اپنے لگے گاواں
 تے بھیڈاں بکریاں دے وچوں فسح دی قربانی دے لئی پیش کرنا۔ تُو اوہدے نال خمیری روٹی نہ

کھانا سگوں ستاں دناں تیکر اوہدے نال بے خمیری روٹی جیہڑی دُکھ دی روٹی اے کھانا کیوں بے
تُسی مصر دے وچوں ہڑبڑی دے وچ نکلے سی۔

ایویں تُو ساری عُمر اوس دن نوں جدوں تُو مصر دے وچوں نکلیا سی یاد رکھ سکیں گا۔ تے تیریاں
حداں دے وچ ستاں دناں تیکر کوئی خمیر نظر نہ آوے تے اوس قُربانی وچوں جنہوں تُو پہلے دن
دی شام نوں پیش کریں اوہدا گوشت صُبح تیکر رہن نہ پاوے۔ تُو فسح دی قُربانی نوں اپنیاں
پھاٹکاں دے اندر جنہاں نوں خُداوند تیرا خُدا نے تینوں دتا ہوئے کتے وی نہ پیش کرنا۔ سگوں
جیہڑی تھال نوں خُداوند تیرا خُدا اپنے نال دے مسکن دے لی پُچنے گا او تھے تُو فسح دی قُربانی
نوں اوس ویلے جدوں تُو مصر دے وچوں نکلیا سی یعنی شام نوں سورج ڈُبن ویلے گزارنا تے
جیہڑی تھال نوں خُداوند تیرا خُدا پُچنے او تھے ای بھُن کے کھانا تے فیر سویر نوں اپنیاں اپنیاں
ڈیریاں نوں چلے جانا تے چھ دناں تیکر بے خمیری روٹی کھانا تے ستویں دن خُداوند تیرے خُدا
دی خاطر مُقدس جُمع ہوئے۔ اوس دن وچ تُو کوئی کم نہ کرنا۔

ایہدا کیہ مطلب اے؟

۱) ایہہ صرف رسم نہیں اے سگوں ایہہ قُربانی اے۔ ایس رسم دا تہاڈے لی کیہ مطلب
اے؟ تے تُسی ایہہ آکھنا پئی ایہہ خُداوند دی فسح دی قُربانی اے جیہڑا مصریاں نوں مار دے ویلے

بنی اسرائیل دے گھرانے نوں چھڈ گیا سی۔ (خروج 27-26:12)

۲) ایہہ سوختنی قربانی نہیں اے سگوں اک شراکت تے امن و سلامتی دا نذرانہ اے جہدے
وچ ایس عہد نوں بھنن والیاں نے حصہ لیا اے۔

۳) ایہہ تقدیس دی طرح دکھالی دیندی اے۔

تقدیس دیاں ایہہ رسمیں جیہڑیاں ہارون دیاں کاہناں دے تعلق دے نال خروج ۲۹ باب دے
وچ بیان کیتیاں گئیاں نے۔ ایہناں دی فسخ دے نال مشابہت دی اک وڈی وجہ ایہہ وی ہے
پئی اسرائیل قوم اک پاکیزہ قوم اے۔ فسخ دی قربانی نوں پیش کرنا، بوہیاں دے اُتے لہو لگانا
تے برے دا گوشت کھانا، پاک ہونا ایہہ اوہناں نوں خُدا دے لوک بناوندا اے۔ ایہدے نتیجے
دے طور تے مصریاں دے پہلوٹھے مارے جانے تے اسرائیلیاں نوں مصریاں توں رہائی
ملدی اے۔ (ایس ٹی بی 18)

بوہیاں دے اُتے لہو نوں لگایا جانا اوہناں نوں اصل دے وچ مصریاں توں وکھ کر دیندا اے پر
خُدا دا ایہہ دعویٰ اے پئی سارے پہلوٹھے اوہدے نے۔ جیویں پئی لکھیا ہویا اے:

کیوں جے سارے پہلوٹھے میرے نے ایس لئی پئی جیسی دن میں ملکِ مصر دے وچ ساریاں
پہلوٹھیاں نوں ماریا اوس ای دن میں اسرائیل دیاں ساریاں پہلوٹھیاں نوں کیہ انسان کیہ
جیوان اپنے لئی پاک کر لیا سی ایس لئی او ضرور میرے ہوں۔ میں خُداوند آں۔

(گنتی 3 : 13)

ایس لئی بنی اسرائیل دے سارے پہلوٹھے کیہ انسان حیوان میرے نے، میں جیہڑے دن
ملک مصر دیاں پہلوٹھیاں نوں ماریا اوس ای دن میں اوہناں نوں اپنے لئی پاک کیتا۔ (گنتی 8

(17 :

مرکزی نقطہ	قسم
مکمل عزت و تحریم	سوختنی قربانی
کفارہ	پاکیزگی / گناہ
لوکاں دی بحالی	خطا جرم / تاوان
تقریب	امن / شراکت
عام لوکاں دے نال	گلے دا نذرانہ

تمبوراں دے نذرانے: اک سال دے وچ تین واری

فسح \ بے خمیری روٹی

پہلا پھل (پہلا تے بہترین)

تنبوراں دی عید

فوری نذرانے: آزاد مرضی تے عہد بندی

خاص معاملہ کفارے دا دن (اجبار ۱۶ باب)

تے ہارون دیاں دو پُتراں دے مرن دے باہجوں جدوں او خُداوند دے کول آئے تے مر گئے۔
خُدا موسیٰ دے نال ہمکلام ہویتے خُداوند نے موسیٰ نوں آکھیا پئی اپنے بھائی ہارون نوں کہہ پئی
او ہر ویلے پاک ترین مُقام دے وچ سرپوش دے کول جیہرا صندوق دے اُتے ہے نہ آیا کرے
تاں پئی او مرنہ جاوے کیوں جے میں سرپوش دے وچ ابر وچوں دکھالی دیواں گا۔ تے ہارون
پاک ترین مُقام دے وچ ایویں آئے پئی خطا دی قُربانی دے لئی اک وچھاتے سوختنی قُربانی دے
لئی اک مینڈھا لیاوے۔ تے او کتان دا مُقدس لباس پاوے تے کتان دے کمر بند دے نال
اوہدا لک کسیا ہوئے تے کتان دا ای عمامہ اوہدے سر دے اُتے ہوئے۔ ایہہ مُقدس لباس اے
تے او ایہنوں نہا کے پائے تے بنی اسرائیل دی ساری جماعت توں خطا دی قُربانی دے لئی دو
برے تے سوختنی قُربانی دے لئی اک مینڈھا لیاوے۔ تے ہارون خطا دی قُربانی دے وچھ نوں
جیہرا اوہدے ولوں اے گُزران کے اپنے تے اپنے گھر دے لئی کفارہ دیوے۔ تے فیر اوہناں
دنواں بکریاں نوں لے کے اوہناں نوں خیمہ اجتماع دے بُوہے تے خُداوند دے حضور کھرا
کرے تے ہارون اوہناں دونواں بکریاں دے اُتے چٹھیاں پاوے اک چٹھی خُداوند دے لئی تے
دوجی عزازیل دے لئی ہوئے۔ تے جیہڑے بکرے دے اُتے خُداوند دے نال دی چٹھی نکلے
اوہنوں ہارون لے کے خطا دی قُربانی دے لئی گُزرانے۔ پر جیہڑے بکرے دے اُتے عزازیل
دے نال دی چٹھی نکلے او خُداوند دے حضور جیوندہ کھرا کیتا جاوے تاں پئی اوہدے توں کفارہ
دیتا جاوے۔ تے او عزازیل دے لئی بیابان دے وچ چھڈ دیتا جاوے۔ تے ہارون خطا دی قُربانی

دے وچھے نوں جیہڑا اوہدے ولوں اے اگے لیا کے اپنے تے اپنے گھرانے دے ولوں کفارہ
 دیوے تے اوس وچھے نوں جیہڑا اوہدے ولوں اے خطا دی قربانی دے لئی اے ذبح کرے تے
 او اک بخور دان نوں لیوئے حمدے وچ خدا دے مذبح توں اگ دے انگارے بھرے ہون تے
 اپنی مٹھی باریک خوشبودار بخور دے نال بھرے تے اوہنوں پردے دے اندر لیاوئے۔ تے
 اوس بخور نوں خداوند دے حضور اگ دے وچ پاوئے تاں پئی بخور دا دھواں سرپوش نوں جیہڑا
 شہادت دے صندوق دے اُتے ہے لکھ لیاوئے تاں پئی او ہلاک نہ ہوئے۔ تے فیر اوس وچھے دا
 کچھ لہو لے کے اوہنوں اپنی انگلی دے نال مشرق دے ول نوں سرپوش دے اندر چھڑکے تے
 سرپوش دے اگے وی کچھ لہو اپنی انگلی دے نال ست واری چھڑکے فیر او خطا دی قربانی دے
 اوس بکرے نوں ذبح کرے جیہڑا جماعت دے ولوں اے تے اوہدے لہو نوں پردے دے اندر
 لیاے جو کچھ اوہنے وچھے دے نال کیتا او ای اوہدے نال وی کرے تے اوہنوں سرپوش دے
 اُتے تے اوہدے اگے چھڑکے تے بنی اسرائیل دیاں ساریاں نجاستاں تے گناہاں تے خطاواں
 دے سببوں پاک ترین مقام دے لئی کفارہ دیوئے تے ایویں ای او خیمہ اجتماع دے لئی وی
 کرے جیہڑا اوہناں دے نال اوہناں دیاں نجاستاں دے وچ رہندا اے۔ تے جدوں او کفارہ
 دیوں دے لئی پاک ترین مقام دے اندر جاوئے تے جدوں تیکر او اپنے تے اپنے گھرانے تے
 بنی اسرائیل دی ساری جماعت دے لئی کفارہ دے کے باہر نہ آجاوئے اوسو لے تیکر کوئی وی
 بندہ خیمہ اجتماع دے اندر نہ رہوئے۔ فیر او نکل کے اوس مذبح کے کول جاوئے جیہڑا خداوند

دے حضور اے تے اوہدے لئی کفارہ دیوے تے اوس وچھے دا تھوڑا جِنا لمولے کے اوہنوں
 مذبح دیاں سِنگاں دے آسے پاسے لگاوے تے بکھ لہو اوہدے اُتے ست واری اپنی اُنکلی دے نال
 چھڑکے تے اوہنوں بنی اسرائیل دیاں ساریاں نجاستاں توں پاک تے مُقدس کرے تے جدوں
 او پاک ترین مُقام تے خیمہ اجتماع تے مذبح دے لئی کفارہ دے پھکے تے اوس جیوندے بکرے
 نوں اگے لیاوے تے ہارون اپنے دونویں ای ہتھ جیوندے بکرے دے سر اُتے رکھے تے
 اوہدے اُتے اسرائیل دیاں ساریاں بدکاریاں تے اوہدیاں ساریاں گناہاں تے خطاواں دا اقرار
 کرے تے اوہناں نوں اوس بکرے دے سر دے اُتے رکھ کے اوہنوں کسے بندے دے ہتھ
 جیہڑا ایس کم دے لئی تیار ہوئے بیابان دے وچ بھجوا دیوے تے او بکرا اوہناں دیاں ساریاں
 بدکاریاں اپنے اُتے لدے ہوئے کسے ویرانے وچ لے جاوے گا۔

تے تہاڈے لئی اک دائمی قانون ہوئے پئی ستویں مہینے دی دسویں تاریخ نوں تہسی اپنیاں
 اپنیاں جاناں نوں دُکھ دینا۔ تے اوس دن بھاویں کوئی دیسی ہوئے یا پردیسی جیہڑا تہاڈے وچ
 رہندا ہوئے کسے طرح دا کم نہ کرے۔ کیوں جے اوس دن تہانوں پاک کرن دے لئی کفارہ
 دتا جاوے گا۔ تے ایویں تہسی اپنیاں ساریاں گناہاں توں خُداوند دے حضور پاک ٹھہرو گے
 ایہہ تہاڈے لئی خاص سبت ہوئے گا۔ اوس دن تہسی اپنی جان نوں دُکھ دینا ایہہ دائمی قانون
 اے۔ تے جیہڑا اپنے باپ دی تھماں تے کاہن ہون دے لئی مخصوص تے مسح کیتا جاوے
 اوکاہن کفارہ دیا کرے یعنی کتان دا مُقدس لباس پاکے۔ او مُقدس دے لئی کفارہ دیوے تے

خیمہ اجتماع تے مذبح دے لئی کفارہ دیوئے تے کاہناں تے جماعت دیاں ساریاں لوکاں دے لئی کفارہ دیوئے۔ ایویں ایہہ تہاڈے لئی اک دائمی قانون ہوئے پئی بنی اسرائیل دے لئی سال دے وچ اک واری اوہناں دیاں ساریاں گناہاں دے لئی کفارہ دیوؤ۔ تے اوہنے جیویں خداوند نے موسیٰ نوں حکم دتا سی ایویں ای کیتا۔

ایہہ دن اک خاص علامت اے۔ ایس دن دو بکریاں نوں لیا جاندا سی جنہاں دے اُتے لوکاں دیاں گناہاں نوں رکھ دتا جاندا سی۔ اوہناں دے وچوں اک نوں گناہ دے نذرانے دے طور تے ذبح کر دتا جاندا سی تے دوجے نوں بیابان دے وچ چھڈ دتا جاندا سی تاں پئی او لوکاں دیاں گناہاں دا بھار چکے۔ ایویں ایہہ دو بکرے گناہ دی وجہ توں آون والی موت نوں گھٹ کردے سن تے ایہناں نوں گناہ دا مکمل کفارہ خیال کیتا جاندا سی۔ بہت سارے لوکی جیمہڑے پیمہڑے گناہاں دا شکار نے او اج وی گناہاں توں معافی تے کفارے دیاں رسماں نوں پڑھدیاں ہوئیاں فائدہ حاصل کردے نے۔ گناہ توں چھٹکارے دے لئی داؤد دیاں زبوراں توں خوشی تے تقویت حاصل کیتی جاسکدی اے۔

جیویں پئی زبور ۱۰۳ دی ۱۲ آیت دے وچ ایویں لکھیا ہويا اے:

جیویں پُورب پچھم توں دُور اے ایویں ای اوہنے ساڈیاں خطاواں نوں ساڈے توں دُور کیتا

اے۔

تے فیر میکاہ ۷ باب دی ۱۹ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے:

او فیر ساڈے اُتے رحم فرمائے گا او ای ساڈی بد کرداری نوں پائمال کرے گا تے اوہناں دیاں
ساریاں گناہاں نوں سمندر دی تہہ دے وچ پادیوئے گا۔

نوٹ: ایہدے لئی کوئی عید سفر دی تکلیف یا تہوار نہیں اے سگوں صرف اک روزہ اے
جیویں پئی کاہن ساری جماعت دے لئی کردا ہندا سی۔ اجبار دی کتاب دے وچ ایہدے بارے
دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے: اجبار ۱۴ باب دی ۷ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا
اے۔

تے اوس بندے دے اُتے جیہڑا کوڑھ توں پاک تے صاف قرار دتا جاوے نوں اے ست واری
چھڑکے تے اوہنوں پاک قرار دیوئے تے جیوندے پرندے نوں کھلے میدان دے وچ چھڑ
دیوئے۔

طہارت، پاکیزگی تے درجے

پاکیزگی، طہارت تے ناپاکی غیر یقینی سن تہانوں زبردستی اوہدے ول نوں لے جایا جاندا سی۔
تو ست دناں تیکر قربان گاہ دے لئی کفارہ دینا تے اوہنوں پاک کرنا تے قربان گاہ نہایت پاک
ہو جاوے گی۔ تے جو کجھ اوہنوں چھو جاوے گا او وی پاک ٹھہرے گا۔ (خروج 29 : 37)
او تہاڈے لئی ناپاک نے تے جیہڑا وی اوہناں نوں ہتھ لگاوے گا او ناپاک ٹھہرے گا۔ (خروج
29 : 37)

پاک تھان تے قربانی دی بہت زیادہ اہمیت دکھائی گئی اے۔

اجبار یا لاویاں دے نظام دے وچ گناہ دی سنگینی تے قربانیاں دی قوت خُدا دی حضوری دے
وچ لے آوندی اے تے اوہنوں سردار کاہن خُدا دی پاکیزگی دے مطابق پیش کردا سی۔

قربانی تے شریعت دے دوجے پہلو!

کفارہ (خُدا دے قہر نوں دھیمما کرنا)

پہلوٹھے دا فدیہ

عہد دا درمیانی (موسیٰ فرشتے)

پُرانے عہد نامے توں بعد دیاں کتاباں دے وچ قربانی۔۔۔ شریعت دے مگر دل

زبور اں دے وچ دل دے بارے

زبور اں دے وچ خاص موقعیاں تے خُدا دی شکرگزاری دے لئی قربانی پیش کرنا

میں اوہدے خیمے دے وچ خوشی دیاں قربانیاں پیش کراں گا میں گاواں گا میں خُداوند دی

مدح سرائی کراں گا۔

خُداوند دیاں ساریاں نعمتاں جیہڑیاں مینوں ملیاں نے۔۔۔

میں تیرے حضور شکرگزاری دیاں قربانیاں پیش کراں گا تے خُداوند توں دُعا کراں گا۔ (زبور

او شکرگزاری دیاں قربانیاں پیش کرن تے گاوندیاں ہوئیاں اوہدیاں کماں نوں بیان کرن۔ (زبور

(22: 107)

ایس حقیقت دے اُلٹ اوہناں دی حقیقت نوں بیان کیتا گیا اے جیویں پئی شکرگزاری۔

ایہدے وچ التجائی محرکات دی قربانی نوں گھٹ بیان کیتا گیا اے۔

زبور ۴ دی ۵ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے: صداقت دیاں قربانیاں گزارا نو تے خُداوند دے اُتے توکل کرو۔

جدوں لوکی اپنا توکل خُداوند دے اُتے رکھدے نے تے اوہدی قوت نوں تسلیم کردے نے تے

او اوہناں نوں بچا سکدا اے۔ تے ایہہ ایس لئی اے پئی او خُدا دیاں کماں دی گواہی دیندے

عزت و احترام کردے تے شکرگزاری دیاں قربانیاں نوں پیش کردے نے۔

ایویں بیان کیتا گیا اے:

اے میری اُمت سُن میں کلام کراں گا

تے اے اسرائیل میں تیرے اُتے گواہی دیواں گا

خُداوند تیرا خُدا میں ای آں۔

میں تینوں تیریاں قربانیاں دے سببوں ملامت نہیں کراں گا

تے تیریاں سوختنیاں قربانیاں برابر میرے حضور دے وچ رہندیاں نے

نہ میں تیرے گھر دے وچوں بیل لیوں گا

تے نہ تیرے باڈے دے وچوں بکرے

کیوں جے جنگل دا اک اک جانور

تے ہزاراں پہاڑاں تے چوپائے میرے ای نے

میں پہاڑاں دیاں ساریاں پنچھیاں نوں جاندا آں

تے میدان دے سارے درندے میرے ای نے

جے میں بھکا ہندا تے تینوں نہ آکھدا

کیوں جے دُنیا نے اوہدی معموری میری ای اے۔

کیہ میں سنڈیاں دا گوشت کھاواں گا؟

یا بکریاں دالھو پیواں گا؟

میرے مُقدساں نوں میرے حضور اکٹھا کرو۔

خُدا دے لئی شکر گزاری دی قُربانی گُزران تے حق تعالیٰ دی لئی اپنیاں منتاں نوں پُورا کر۔

میں تینوں چھڈاواں گا تے تُو میری تمجید کریں گا۔

ایس لئی ٹھیک تے غلط قُربانی دے وچ فرق پایا جاندا اے۔ قُربانی اپنے آپ تے بے معنی اے تے

ایہہ وی ہوسکدا اے پئی ایہہ نقصان دہ وی ہوئے۔ پر جے ایہنوں خُدا دے جلال دے لئی

پیش کیتا جاندا اے تے ضرور ایہدی قدر اہمیت تے معنی ہندے نے۔ شکر گزاری دی قُربانی

اکلوتی ہندی اے تے ایہہ واضح طور تے اپنے مقصد نوں پُورا کردی اے۔

زبور ۶۹ دی ۳۰ توں ۳۲ آیت دے وچ ایویں لکھیا ہویا اے:
میں گیت گا کے خُداوند دے نال دی تعریف کراں گاتے شکرگزاری دے نال اوہدی تمجید
کراں گا۔

ایہہ خُداوند نوں ٹکے توں بہتا پسند آوے گا۔
سگوں سنگ تے کھڑوالے وچھے توں بہتا
حلیم ایہنوں ویکھ کے خُوش ہون گے
اے خُدا دے طالبو! تہاڈے دل جیوندے رہن

پر تاں وی ایس نقطے دے مطابق مہنگیاں قُربانیاں دیاں وی خداں مُقرر نے اوہناں دے مادی
پہلو دُہنگے معنیاں توں گھٹ ہندے نے ایس لئی اوہناں دا زبانی اظہار کیتا جاندا اے۔ بھاویں
جے گیت گانا تے قُربانی نوں پیش کرنا عوامی عبادتاں نے پر گیتاں دے وچ خُدا دے نال دی
تمجید دا اظہار کیتا جاندا اے۔

زبور ۵۱ دی ۱۶ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے:
کیوں جے قُربانی دے وچ تیری خُشنودی نہیں ورنہ میں دیندا
سوختنی قُربانی توں تینوں کُجھ خُوشی نہیں اے۔

اپنے طور تے ایہہ بہت ای خاموش گواہی سی۔ مادی شیواں دی قربانی دی اندرونی حیثیت
نہیں سی۔ ایس لئی ایہہ علامت سی ایس لئی قربانی نوں پیش کرن والے دے مقصد تے
محركات دی بناتے اوہدی اہمیت ہندی سی۔

نبیاں دی سرزنش تے چیلنج:

ہو سہج ۶ باب دی ۶ آیت دے وچ ایویں لکھیا ہویا اے:

کیوں جے میں قربانی نہیں سگوں رحم نوں پسند کردا آں تے خدا شناسی نوں سوختنیاں
قربانیاں توں بہتا چاہندا آں۔

۱ سموئیل ۱۵ باب دی ۲۲ آیت دے وچ ایویں لکھیا ہویا اے:

سموئیل نے اگھیا کیہ خداوند سوختنیاں قربانیاں تے ذبیحیاں توں اینا ای خوش ہندا اے جہنا پئی
ایس گل توں پئی خداوند دا حکم منیا جاوے۔ ویکھ فرمانبرداری قربانی پیش کرن توں تے گل
مننا منڈھیاں دی چربی پیش کرن توں بہتر اے۔

تے فیر ہو سہج ۸ باب دی ۱۱ توں ۱۳ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے:

کیوں جے افرائیم نے گناہگاری دے لئی بہت ساریاں قربانیاں بنائیاں ایس لئی او قربانگاہاں
اوہدی گناہگاری دا سبب ہوئیاں۔ بھاویں جے میں اپنی شریعت دیاں حکماں نوں اوہناں دے
لئی ہزراں واری لکھیا پر او اوہناں نوں اجنبی خیال کردے رہے۔ او میریاں ہدیاں دیاں

قربانیاں دے لئی گوشت گزراندے تے کھاندے نے پر خُداوند اوہنوں قبول نہیں کردا۔ ہُن او
اوہناں دی بدکرداری نوں یاد کرے گاتے اوہناں نوں اوہناں دیاں گناہاں دی سزا دیوئے گا او
مصر نوں واپس جاون گے۔

یسعیہ اباب دی ۱۰ اتوں ۷ آیت دے وچ ایویں بیان کیتا گیا اے:

اے سدوم دیوؤ حاکمو خُداوند دی آوز نوں سنو! اے عموره دے لوکوں ساڈے خُدا دی شریعت
دے اُتے کن لگاؤ۔ خُداوند آکھدا اے پئی تہاڈاں ذبیحیاں توں مینوں کیہ کم؟ میں مینڈھیہاں
دی سوختنی قُربانیاں تے فرہ چربی توں بیرار آں تے تگییاں تے بھینڈاں تے بکریاں دے لہو
دے وچ میری خوشنودی نہیں اے۔ جدوں تسی میرے حضور دے وچ آ کے میرے دیدار
دے طالب ہندے او تے کون تہاڈے توں ایہہ چاہندا اے پئی تسی میریاں بارگاہاں نوں
روندو؟

نویں چن تے سبت تے عید دی جماعت توں وی کیوں بے میرے وچ بدکرداری دے نال عید
دی برداشت نہیں اے۔ میرے دل نوں تہاڈے نویں چن تے تہایاں مُقرر عیداں توں
نفرت اے۔ او میرے اُتے بھار نے تے میں اوہناں نوں برداشت نہیں کر سکدا آں۔ جدوں
تسی اپنیاں ہتھیاں نوں کھولو گے تے میں تہاڈے توں اپنی اکھ نوں پھیر لیواں گا۔ آہو جدوں
تسی دُعا کرو گے تے میں نہ سُنناں گا۔ تہاڈے ہتھ تے لہو دے نال بھرے ہوئے نے۔ اپنے اُ
نوں دھوؤ تے اپنے آپ نوں پاک کرو۔ اپنیاں پیہڑیاں کماں نوں میریاں اکھیاں توں دُور کرو۔

پہرٹیاں کماں توں باز آوتے نیکو کاری نوں سکھو انصاف دے طالب ہوؤ۔ مظلوماں دی مدد کرو
تے یتیمیاں دی فریاد نوں سُنو تے بیواں دی مدد کرو۔ (میرکاه 6: 6-8)

میں کیہ لے کے خُداوند دے حضور دے وچ آواں تے خُدا تَعَلٰی نوں کیوں سجدہ کراں؟ کیہ
سوختنی قُربانیاں تے اک سالہ وچھیاں نوں لے کے اوہدے حضور دے وچ آواں؟ کیہ خُداوند
خُدا ہزاراں مینڈھیاں توں یا تیل دیاں دس ہزار نہراں توں خُوش ہوئے گا؟ کیہ میں اپنے
پہلوٹھے نوں گناہ دے بدلے تے اپنی اولاد نوں اپنی جان دی خطا دے بدلے دے وچ دے
دیواں؟ اے انسان اوہنے تیرے اُتے نیکی نوں ظاہر کر دتا اے۔ خُداوند تیرے توں ایہدے
علاوہ ہور کیہ چاہندا اے پئی تُو انصاف کریں تے رحم دلی نوں عزیز رکھیں تے اپنے خُدا دے
حضور دے وچ فرتنی دے نال چلیں۔

اوہنے اوس ویلے کیہرٹیاں چار شیواں نوں دسیا سی؟

خُدا یعنی یہواہ کیہ چاہندا اے؟ تے لوکی کیہرٹی شے نوں حاصل کرن دے وچ ناکام ہو جان دے
نے؟ او ایہہ نے: انصاف، نیکو کاری، رحم دلی تے فروتنی۔

ایس سلسلے دے وچ ہوسیع ۲ باب دی ۱۹ آیت، عاموس ۵ باب دی ۲۴ آیت، یسعیاہ ۱ باب
دی ۲۶ آیت تے ۵ باب دی ۷ توں ۲۶ آیت تے میرکاه ۶ باب دی ۸ آیت توں مدد حاصل
کیتی جاسکدی اے۔ نبیاں دے ایہہ بیانات ذاتی صفتاں تے عوامی حیاتی دے وچ ہونے

چاہیدے سن۔ ایہناں صفتاں دی بنا تے ایہہ مذہب بامعنی تے بامقصد ہو جاندا اے۔ چچدا عنی
یہواہ دے حضور قُربانیاں نوں پیش کرن دی ایہہ علامت سی پئی فرمانبرداری دے نال خُدا تے
اوہدیاں لوکاں دے خدمت کیتی جاوئے۔ اوہناں دے اخلاق دی بُنیاد خُدا دے وچ ہُنڈیاں
ہوئیاں وی سرائت کرے۔ ایویں قُربانی نوں پیش کرن دا مقصد خُدا دے حضور فرمانبرداری
سی۔ تے ایہدا ای اوہنے حکم دتا سی۔ ایویں ایہہ خراج عقیدت تے تے نذر دیاں رسماں دے
نال اخلاقی کردار دے اُتے وی اصرار کردی اے۔ دوجیاں لفظاں دے وچ اک بندے دے جیاتی
صرف قُربانی نوں پیش کرنا ای نہیں سگوں دوجیاں دی سیوا کرنا وی ہوئے۔

ایہدے اہم اختلافات قُربانی دے نظام توں فرق نے۔

ایہہ اک نظام اے جیہہ کفارے دے نظام توں وکھرا اے۔ ایہہ ایہدی چنگی تے پھڑی قسمت
دا مسئلہ سی۔

اسرائیل دے شام تے فلسطین دیاں نظاماں توں مُشاہت دے باوجود اسرائیل قُربانی دے دو
اہم پہلوواں دی واضح مُشاہت نہیں اے۔ پہلا ایہہ پئی اسرائیل دے وچ کفارے دیاں
قُربانیاں بہت سن۔

ایہدے بارے دے وچ بہت ساریاں تمثیلاں تے شبہیاں پیش کیتیاں گئیاں سن۔ اوہناں دی
اہمیت او نہیں سی جیہڑی پُرانے عہد نامے دے وچ اے۔ دوجی قریبی مُشاہت ایہہ سی پئی
اوہناں نوں گناہاں دے خاتمے دے لئی کیتا جاندا سی۔ اوہناں دے وچ دیوتا دے حوالے دے

نال اخلاقی مبصارات نہیں سی۔ ایسناں دے وچ دیوتانوں خوش کرن دے کوشش نہیں
کیتی جاندی سی۔

زبورال دے وچ وہڈے پیمانے تے خُدا دی تمجید تے شکرگزاری نون قربانی دے تصور دے
نال پیش کیتا گیا اے۔ ایہہ ایویں ہے جیویں خُدا دے حضور دے وچ تحفے نون پیش کرنا
اے۔ تحفہ دیون دے تصور نون خُدا دے اثرات دے لئی ورتیا جاندا اے۔ پر ایس گل نون
ہت ای سختی دے نال منع کیتا گیا اے۔ سارے تحفے جیہڑے خُدا نون پیش کیتے جاندے نے
او خُدا ای ہندے نے۔

تیجی گل ایہہ پئی ساڈے خُدا نون کھاون پین دی لوڑ نہیں اے۔
گنتی دی کتاب دے وچ اوہنے ایہدا بہترین طریقہ دسیا اے۔
ایویں لکھیا ہویا اے:

اے میری اُمت سُن میں کلام کراں گاتے اے اسرائیل میں تیرے اُتے گواہی دیواں گا۔
خُداوند تیرا خُدا میں ای آں۔

میں تینوں تیریاں قربانیاں دے سببوں ملامت نہیں کراں گاتے تیریاں سوختیاں قربانیاں
برابر میرے حضور دے وچ رہندیاں نے۔

نہ میں تیرے گھر دے وچوں ٹگا لیواں گاتے نہ ای تیرے باڈے دے وچوں بکرے
کیوں جے جنگل دا اک اک جانور تے ہزاراں پہاڑاں دے چوپائے میرے ای نے۔

میں پہاڑاں دیاں ساریاں پنھیاں نوں جاندا آں تے میدان دے درندے میرے ای نے۔
جے میں بھکا ہندا تے تینوں نہ آکھدا کیوں جے دُنیا تے اوہدی معموری میری ای اے۔

کیہ میں سنڈیاں دا گوشت کھاواں گا؟ یا بکریاں دا لہو پیواں گا؟

خُدا دے لئی شکرگزاری دی قرانی گُزران تے حق تعلق دے لئی اپنیاں منتاں نوں پورا کر۔
تے مُصیبت دے دن مینوں پُکار تے میں تینوں چھڑاواں گا تے تُو میری تمجید کریں گا۔
چوتھی گل: اخلاقی بمقابلہ جادوئی فطرت

اسرائیلیاں دے ایس خیال دے وچ واضح تضاد پایا جاندا اے۔ اسرائیل دے وچ قربانی دے
اخلاقی پہلوواں نوں ترجیح دتی جاندی سی جدوں پئی بُت پرستاں دے وچ قربانی نوں جادوئی
طاقتاں دا کاروبار خیال کیتا جاندا سی۔

مسوپتامیہ دے وچ قربانی دے عوامل دا مقصد بمقابلہ اسرائیل دے پُرانے عہد نامے دے
مُطابق محدود سن۔ اوہدا مقصد عوام دے نال تعلقات نوں بحال کرنا یا قائم کرنا ہندا سی۔ تے
اہمدے علاوہ مسوپتامیہ متن دے وچ پُبجاری دا تصور نہیں ملدا اے۔ جدوں پئی اسرائیلی
قربانیاں دے وچ ایس گل دی بہت زیادہ اہمیت پائی جاندی سی۔ اوہناں دے وچ دیوتا دی
بھگ تے پیاس نوں مٹانا تے پُبجاری دیاں ضرورتاں نوں پورا کرنا اہمدہ خاص مقصد ہندا سی۔
پنجویں گل: اہمناں دی نسبت اہمدی تفصیل تے مرکز بہت سی،

ایس لئی تُو اوہناں نوں کہہ دے پئی اسرائیل دے گھرانے یا اوہناں پردیسیاں دے وچوں
جیہڑے اوہناں دے وچ رہندے نے جیہڑا کوئی وی سوختنی قربانی یا ذبحہ گُذران کے اوہنوں
خیمہ اجتماع دے بُوہے تے خُداوند دے حضور دے وچ پیش کرے او اپنیاں لوکاں دے
وچوں کٹ دتا جاوے گا۔

چھیویں گل: سادگی تے توازن۔ اگاریٹ تے مسوپتامیہ دی انتہا پسندی
ستویں گل: ایہناں دے وچ فسح دی کوئی وی مثال ویکھن نوں نہیں ملدی اے۔ ایہدی وجہ
ایہہ پئی اوہناں دے وچ کوئی دوجا خروج نہیں اے۔

تے تُو اپنیاں پُتراں نوں ایہہ جواب دینا پئی جدوں اسی مصر دے وچ فرعون دے عَلام سی تے
خُداوند اپنے زور آور ہتھ دے نال سانوں مصر دے وچوں کڈھ لیا۔ تے خُدا نے وہڈے وہڈے
تے ہولناک عجائب تے نشان ساڈے سامنے اہل مصر تے اوہدی سارے گھرانے اُتے کر کے
وکھائے سن۔ (استثنا 6)

اٹھویں گل: اوہدی بُنیاد خاص عہد دے تعلق دے نال اے نہ پئی عام مذہب دے نال۔
نویں گل: عام پُجاری دیسی یا پردیسی

گنتی ۶ باب دے وچ مرد، عورت، غریب تے امیر دے وعدے تے قسماں
جے کوئی اجنبی تیرے کول رہندا ہوئے تے خُداوند دی فسح نوں منانا چاہندا ہوئے تے اوہدے
ہاں دے سارے مرد اپنا ختنہ کروان تے فیر اوکول آ کے فسح کرن۔ ایویں او ایویں ای خیال

کیتا جاوے گا جیویں اوسای مُلک دی اوہدی پیدائش اے پر کوئی وی نامختون آدمی اوہنوں کھانے
نہ پاوے۔ (خروج 12: 48)

تے جے کوئی بندہ تہاڈے نال رہندا ہوئے یا کوئی نسلاں توں تہاڈے نال وسدا ہوئے تے او
خداوند دے حضور راحت انگیز خوشبو دی آتشین قربانی گذراننا چاہندا ہوئے تے جیویں تسی
کردے او او وی اویں ای کرے۔ مجمع دے لئی یعنی تہاڈے لئی تے اوس پردیسی دے لئی
جیہڑا تہاڈے وچ رہندا ہوئے نسل در نسل اک ای آئین رہوئے گا۔ خداوند دے اگے پردیسی
وی اویں ای جیویں تسی او۔ تہاڈے لئی تے پردیسی دے لئی جیہڑے تہاڈے وچ رہندے نے
اک ای شرع ہوئے تے اک ای قانون ہوئے۔ (گنتی 15: 14-16)

اسرائیل دے وچ مذبح دے بغیر وی قربانی پیش کیتی جاندی سی جدوں پئی مسوپتامیہ دے وچ
قربانی نوں مذبح دے اُتے پیش کیتا جاندا سی۔ مسوپتامیہ دے وچ قربانی دیاں رسماں نوں
صرف کاہن ای کردے ہندے سن جدوں پئی اسرائیل دے وچ قربانی نوں اک عام بندہ وی
پیش کرسکدا سی۔ او قربانی دے بکرے مینڈھے یا ٹگے نوں مذبح تے لیا کے قربانی کرسکدا سی۔
دسویں گل: احسان دا عنصر

تن تن سال دے بعد توتیجے سال دے مال دی ساری دہ بکی کڈھ کے اوہنوں اپنیاں پھاٹکاں
دے اندر جمع کرنا۔ تے فیر لاوی جہدا تیرے نال کوئی حصہ یا میراث نہیں اے تے پردیسی

تے یتیم یا بیوا عورتاں پھانک دے اندر ہون آون تے کھا کے سیر ہون۔ تاں پئی خُداوند تیرا
خُدا تیریاں ساریاں کماں دے وچ جہناں نوں تُو ہتھ لاویں تینوں برکت دیوئے۔ (استشنا 15 :

(29-28)

گیارہویں گل: غلط استعمال توں سختی دے نال منع کیتا گیا اے۔ (جیویں پئی انسانی قُرْبانی،
خُود سوزی تے ماتم پرستی)

فیر خُداوند نے موسیٰ نوں آکھیا پئی تُو بنی اسرائیل نوں امہہ وی آکھ دے پئی بنی اسرائیل یا
اوہناں پردیسیاں دے وچوں جیہڑے اسرائیل دے وچکار رہندے ہون کوئی وی بندہ اپنی
اولاد دے وچوں کسے نوں وی کسے مولک دی نذر کرے او ضرور جان توں مار دتا جاوئے، اہل
مُلک اوہنوں سنگسار کرن۔ (اجبار 20: 1 تا 2)

تُسی مُردیاں دے سببوں اپنے جسم نوں زخمی نہ کرنا تے نہ ای اپنے اُتے کُجھ گدوانا۔

(اجبار 19: 28)

تے دوپہر نوں ایویں ہو یا پئی لیلیاہ نے اوہناں نوں چرا کے آکھیا پئی اُچی آواز وچ پُکارو کیوں
جے او تے دیوتا اے۔ او کسے سوچ وچ ہوئے گا یا او خلوت وچ ہوئے گا یا کتے سفر دے وچ
ہوئے گا یا ہوسکدا اے پئی او سُتا ہوئے ایس لئی ضروری اے پئی اوہنوں جگایا جاوئے۔ تے فیر

او اُچی آواز دے وچ پُکارن لگے تے اپنے دستور دے مطابق اپنے آپ نوں چھڑیاں دے نال
گھائل کر لیا ایتھوں تیکر پئی او لہو لہان ہو گئے۔ (اسلاطین 18: 27-28)
تُسی خُداوند اپنے خُدا دے فرزند او تُسی مردیاں دے سببوں اپنے آپ نوں زخمی نہ کرنا تے نہ
اپنے ابرو دے وال مُنڈھوانا۔

بارہ: روح تے سچیمائی وچ (زبور نویس تے نبی)

تیرہ: ایہہ الہیاتی نظام اے نہ صرف عارضی سگوں بالکل ٹھوس

چودہ: صرف اک خُدا

فیر خُدا نے موسیٰ نوں آکھیا پئی ہارون تے اوہدیاں پُتراں تے سارے بنی اسرائیل نوں آکھ پئی
خُداوند نے ایہہ حکم دتا اے پئی اسرائیل دے گھرانے دا جیہڑا وی بندہ لگے یا بکرے یا برے
نوں بھادیں لشکر گاہ دے اندر یا باہر ذبح کرے، اوہنوں خیمہ اجتماع دے بُوہے تے خُداوند
دے مسکن دے اگے خُداوند دے حضور پیش کرن دے لئی نہ لیاوئے اوس بندے دے اُتے
لہو دا الزام ہوئے گا اوس بندے نے لہو وگایا اے تے او اپیاں لوکاں توں کٹ دتا جاوئے گا۔
ایہدے توں ایہہ مقصود اے پئی بنی اسرائیل اپنیاں قُربانیاں جہناں نوں او کھلیاں میداناں
وچ ذبح کردے نے اوہناں نوں خُداوند دے حضور دے وچ خیمہ اجتماع دے بُوہے اُتے کاہن
دے کول لیاوئے تے اوہناں نوں خُداوند دے حضور سلامتی دیاں ذبیحیاں دے طور تے گُذرارن
تے کاہن اوس لہو نوں خیمہ اجتماع دے بُوہے تے خُداوند دے مذبح دے اُتے چھڑکے تے

چربی نون ساڑے تاں پئی خُداوند دے لئی حیرت انگیز خُشبو ہوئے۔ تے آئندہ اوہناں بکریاں
دے لئی جنناں دے پیرو ہو کے او زنا کار ٹھہرے اپنیاں قُربانیاں نہ گُذرانن اوہناں دے لئی
نسل در نسل ایہہ دائمی قانون ہوئے گا۔ استشنا ے ا باب

پُرانے عہد نامے دیاں لکھاریاں دیاں لکھایاں شاید قدیم اسرائیلیاں توں وکھ سن۔ تے اوہناں دا
بہتا تعلق خُدا یعنی یہواہ دے کردار تے قُربانی دی طلب دے نال ہندا سی۔ ایہدا تعلق مند
دیاں تقاضیاں دے نال نہیں ہندا سی۔ تے ایہہ روح تقریباً سارے ای قدیم مشرق دے وچ
پائی جاندى سی۔

پندرہ: شریعت دے آسے پاسے فضل

پتھر دیاں تختیاں دا دوجا سیٹ

ہارون تے اوہدے وہڈے پتر دی موت (اجار 10:16)

قُربانی دی لاگت دے وچ مختلف تغیرات (اجار 5)

دوہے مہینے دا فسح

داؤد تے ہیکل دیاں روٹیاں

بخورتوں کفارہ

داتن\تورح دی وادے موقع تے ہارون دی واپسی (گنتی 16)

بعد دی فسح

روت تے راحب وغیرہ

ایویں پُرانے عہد نامے دیاں قربانیاں اخیرى کدے بارے دے وچ نے؟

خُدا ساڈے وچ سکونت کرے گاتے اوتھے ای میں بنی اسرائیل دے نال مُلاقات کراں گا۔

تے او مُقام میرے جلال دے نال مُقدس ہوئے گاتے میں خیمہ اجتماع نوں تے قربان گاہ

نووں مُقدس کراں گاتے میں ہارون تے اوہدیاں پُتراں نوں مُقدس کراں گاتاں پئی او میرے

لئی کاہن دی خدمت نوں انجام دیون تے میں بنی اسرائیل دے وچکار سکونت کراں گاتے

اوہناں دا خُدا ہواں گا۔ (خروج 29 : 43-44)

عہد دیاں لوکاں دے وچ صلح تے شفا دی ترغیب:

تے خُدا نے موسیٰ نوں آکھیا پئی جے کوئی بندہ یا بُڈی خُداوند دے حکم نوں توڑے تے کوئی گناہ

کرے جیہڑا آدمی کردے نے تے قصور وار ہو جاوے تے جیہڑا گناہ اوہنے کیتا اے اوہدا اقرار

کرے تے اپنی تقصیر دے بدلے دے وچ پورا دام تے اوہدے وچ اوہدا پنجواں حصہ ہو رہا

کے اوس بندے نوں دیوئے جہدا اوہنے قصور کیتا اے۔ پر جے اوس بندے دا کوئی رشتہ دار

نہ ہوئے جنہوں اوس تقصیر دا معاوضہ دتا جاوے تے تقصیر دا معاوضہ خُداوند نوں دتا جاوے

تے او کاہن دا ہوئے۔ علاوہ کفارے دے اوس مینڈھے دے جہدے نال اوہدا کفارہ دتا

جاوے۔ (گنتی 5: 8-5)

رسمائ ثقافت دے ڈہنگے اظہار دے ذریعے دے طور تے

اسرائیل نوں منفرد کرنا

اوس ویلے میں تھادے تے خداوند دے درمیان کھلوتا تاں پئی خداوند دا کلام تھادے اُتے

ظاہر کراں۔ کیوں جے تسی اگ دے سببوں ڈرے ہوئے سی تے پہاڑ اُتے نہ گئے۔

تے فیر اوہنے آگھیا پئی خداوند تیرا خدا جیہڑا تینوں مصر دے ملک دے وچوں یعنی عُلّامی دے

گھر دے وچوں کڈھ لیایا میں آں۔

میرے اگے تُو ہور معبوداں نوں نہ مندا۔

تُو اپنے لئی کوئی تراشی ہوئی مورت نہ بنانا نہ کسے شے دی صورت بنانا جیہڑی آسمان دے اُتے

یا ہیٹھاں زمین اُتے یا زمین دے ہیٹھاں پانی دے وچ اے۔ (استشنا 4 : 5—8)

حتمی جواب دے طور تے مہنگی توں مہنگی شے نوں ظاہر کرنا

چنے نذرانے تھانوں ملے اوہناں دے وچوں اوہناں دا چنگے توں چنگا حصہ جیہڑا مقدس کیتا گیا

اے تے خداوند دا اے تسی اٹھاون دی قربانی دے طور تے گزرا نا۔ ایویں تُو اوہناں نوں آگھنا

پئی جدوں تسی ایہناں دے وچوں اوہناں دا چنگے توں چنگا حصہ اٹھاون دی قربانی دے طور تے

گذرانو گے تے لاویاں دے حق دے وچ کھلیہان دے بھرے ہوئے عے تے کولہو دی بھری

دے دے برابر، محبوب ہوئے گاتے اوہنوں تسی اپنیاں گھرانیاں سمیت کھا سکدے او کیوں

جے ایہہ اوس خدمت دے بدلے دے وچ تھاد اجر اے جیہڑی تسی خیمہ اجتماع دے وچ

کرو گے۔ تے جدوں تسی اوہدے وچوں چنگے توں چنگا حصہ اٹھاؤن دے طور تے گُزرانو گے تے
تسی اوہدے سببوں گنہگار نہیں ٹھہرو گے تے خبردار بنی اسرائیل دیاں شیواں نوں ناپاک نہ
کرنا تاں پئی تسی ہلاک نہ ہوؤ۔ (گنتی 18 : 29-32)

ارنان نے داؤد نوں آکھیا پئی تُو اوہنوں لے لے تے میرا مالک بادشاہ جو کجھ اوہنوں چنگا لگے او
کرے۔ ویکھ میں ایہناں ٹگیاں نوں سوختنی قربانی دے لئی تے داؤن لہندھن دے سامان
دے لئی تے ایہہ گیہوں نذر دے قربانی دے لئی دیندا آں۔ (۱۔ توارخ 21:23)

پرستش کرن والیاں داکمائی دا ذریعہ

بہت تعداد دی لوڑ

خدا دی ناقابلِ تبدیل پاکیزگی

کامل کفارہ۔۔۔ ایہہ اک سلیبس اے (مُسکراہٹ)

"پانچ پڑاؤ پر مُشتمل بس میں کیا جانے والا سچائی کا سفر"

مسیحی نقطہ نظر کا جوش، وقار اور شادمانی

جب خُدا واضح نظر آنا شروع ہو گیا تو علم الہیات کی خوشی کا کوئی ٹکانہ نہ رہا

صلیب پر مسیح کا کام: قربانی (پرانا عہد نامہ)

الف - عمومی تعارف:

قربانی اور نذرانہ کی سرگرمیاں اور تصورات کا سلسلہ بنی نوع انسان میں شروع ہی سے پایا جاتا ہے۔ پرستش کا پہلا سلسلہ باغ عدن میں یہواہ کو قربانی گزارنے سے شروع ہوتا ہے

(پیدائش 4:14)

طوفان میں بچ جانے کے بعد نوح کا پہلا عمل خدا کے سامنے سوختنی قربانی کرنا تھا۔ (پیدائش

20:8)

قربانی اور نذرانہ سے آگائی پانے سے پہلے خدا نے ابراہام کو بلایا خدا کا حکم ماننے کے فوراً بعد اُس

نے مورہ کے بلوط میں ایک قربان گاہ بنائی۔ (6:12)

یہاں پر خدا نے اپنے آپ کو ظاہر کیا اس نے بیت ایل میں اور غی میں خداوند (یہواہ) کے

لئے قربان گاہ (مذبح) بنایا۔ (12:8، 13)

اور پھر جبرون کے پہاڑ ممرے کے بلوطوں میں خدا کے لئے ایک قربان گاہ بنائی۔
(پیدائش 13:18)

جب اسرائیلوں کو مصر سے نکلے ہوئے تین مہینے ہو گئے خدا نے انہیں کوہ سینا پر بلایا۔ انہیں
تورات دی اس میں پرستش اور قربانیوں کے بارے میں ہدایت تھی۔ (خروج 10، گنتی 10:
10)

خدا کے لئے لوگوں، آباؤ اجداد اور ابتدائی نسل انسانی کے لئے قربانی، خدا کے ساتھ تعلقات
سجالی کا ذریعہ تھا۔

شفا کے عمل قربانی اور نذرانہ خدا کے ساتھ قریبی تعلق کا ذریعہ تھے۔ کیونکہ وہ خدا سے
نہایت دور ہو چکے تھے۔ (پیدائش 3:24)

اس بات پر مصنف نے بہت زور دیا ہے (پیدائش 3:22-24 اور 4:1-4) اس کی
بنیادی تصویر (3:22-24) میں دکھائی گئی ہے، قربانی کے ذریعہ سے خدا کے ساتھ ملاپ
اور اچھے تعلق بیان کیا گیا ہے۔

(پیدائش 4:1-4) اس طرح پیدائش کا مصنف قربانی کے معانی اور عمل کی طرف اشارہ
کرتا ہے۔ قربانی اور نذرانہ اتنے ہی پرانے ہیں جتنا مذہب اور انسان ہیں۔ (پیدائش 4:26)

[ای ای کارپیسٹر پرانے عہد نامہ میں قربانی اور نذرانے صفحہ 260]

(ب) موسوی عہد کے باہر قربانی

* قربانی ابتدائی ثقافت کے مظاہرات ہیں

* اسرائیل سے بہت ہٹ کر

ہندوستان : شمالی امریکہ میں جانوروں کی قربانی اور ذبح کرنے کا مرکزی تصور ایک جیسا ہے۔ مثلاً ملائم میں بھینس کی قربانیاں ، برائی کا رقص ، میڈ گا تہوار اور مختلف دیوتاؤں اور دیویوں کا پوجنا وغیرہ۔ سیڈم 963 جنوبی ہندوستان کے کھونڈ میں انسانی قربانیاں (صفحہ 994) ویدوں میں بیلوں کی قربانیاں۔

[ڈبلیو آر۔ ایلائیڈ 247]

چین : شینگ کا ایمان [2000 تا 1500 قبل مسیح] شیمنزم میں تھا وہ حالات کو جانے والے اور جادوگر تھے اُن کا تعلق خدائی صفت لوگوں سے تھا (یہ لوگوں کی قسمت اور آنے والے حالات کے بارے میں بتاتے تھے)۔

اس طرح وہ ماہر الفطرت عناصر اور انسانی دنیا کے درمیان رابطے کا ذریعہ تھے۔ وہ بطور فریسی (روحانی نسخہ جات کی نقل کرنے والے اور منشی ہوا کرتے تھے۔ اس میں رقص کرنے والے موسیقار اور دیگر بڑے عمدوں والے لوگ شامل تھے۔ وہ بہت اعلیٰ پائے کے ذہن لوگوں کی طرح ہوتے تھے۔ وہ نہ صرف لکھ پڑھ سکتے تھے بلکہ بڑی بڑی رسومات کو بھی ادا کر سکتے تھے۔ وہ مورخ بھی ہوتے تھے۔ شمنز کی دنیا چونکہ ارواح کی اقسام سے بھری پڑی ہے۔

شیدنگ ایک ایسا مذہب ہے جو خوردونوش کی قربانی پیش کرتا اور وہ یہ اپنے مرے ہوئے
آباؤ اجداد کو پیش کرتے ہیں اس کے علاوہ یہ قربانی پہاڑوں، پانی، دریاؤں، ہوا اور ستاروں کے
دیوی دیوتاؤں کو چرھاتے تھے۔

[او ڈبلیو سی 106 ایلائیڈ کے حوالے چین میں قربانی کے سلسلہ میں]

افریقہ: افریقہ میں آباؤ اجداد، دیوتاؤں، مافوق الفطرت قوتوں کو کھانا نذر کرنا اور قربانی دینے کا
تصور پایا جاتا ہے۔ چونکہ اُن کا تعلق مافوق الفطرت سے بہت قریب کا ہے۔ اس لیے وہ اُسی
انداز میں اُن سے تعلق رکھتے ہیں۔ اس لئے کہ انسان بہت کمزور، لاچار اور تشویش کا شکار
رہتے ہیں اور خطرہ لاحق رہتا ہے۔ اُنہیں روحانی غذا حاصل نہیں ہوتی۔ اس لیے مافوق
الفطرت ہستیوں کو بہترین غذا فراہم کی جانی چاہیے۔ اس کے بدلہ میں وہ انسانوں کو روحانی
خوراک بہم پہنچانے کا ذریعہ بنتے ہیں یہی انسانوں کی ضرورت ہوتی ہے۔

[ایس ڈی ایف ایم آئی 964]

میسو امریکن / لسنڈین:

قدیم لسنڈین تہذیب میں اس علاقے میں انسانی قربانی اور چیزوں کے
نذرانے پیش کیے جاتے تھے۔ ذاتی یا عوامی طور پر کوئی ایسی قربانی نہیں تھی جس میں خون

استعمال نہ ہوتا ہو۔ اس مقصد کے لئے بچوں کو رکھا جاتا تھا تے جب وہ سن بلوغت میں پہنچتے تو اُن کی قربانی دی جاتی تھی۔

[ایس ڈی ایف ایم آئی 964]

قربانی پرستش کا مرکزی لمحہ ہوتا تھا یو کہیٹی میں اسے پ اپچی (منہ کا کھلنا) کہا جاتا تھا۔ اس عمل میں دیوتا کے مجسمہ کے منہ (ذہن) کو خون سے رگڑا جاتا تھا۔ کبھی کبھار انسانوں کی قربانی جاتی تھی۔ لیکن انسانی قربانی کو زیادہ ترجیح دی جاتی تھی۔

توبہ کی رسومات میں لوگ اپنا خون استعمال کرتے تھے۔ اور زخموں کو تازہ کرنے کے لئے ہڈی یا خار کاٹنا استعمال کرتے تھے۔

[ڈبلیو آر ایلائیڈ: 53] آڈنکس وحی شانہ رسومات ادا کرتے تھے۔

شمالی امریکہ کے مقامی باشندے :

قربانی یا نذرانہ میں پیش کی جانے والی چیزوں کی اہمیت، دیوتاؤں کے شایان شان ہونے کی بنا پر چیزوں کو، ظاہر ہونے پر منحصر تھا۔ اس طرح کی عمل داری شمالی امریکہ انڈیز میں پائی جاتی تھی۔ انفرادی طور پر مرد اور خواتین، ارواح، اشجار اور دیوتاؤں کو قربانی اور نذرانہ چرھاتے تھے۔ اس میں پھولوں کی پتیوں، روٹی کے ٹکڑوں، موتیوں، تمباکو اور دوسری اشیا کو آگ میں پھنکا جاتا تھا، متحدہ مشرقی ریاستوں میں تمباکو کو موقع پر چھوڑ دیا اگر ایسا نہ ہوتا تو پھر علاج بھی نہ ہوتا۔ گروپوں کی صورت میں بھی قربانی دی جاتی تھی۔ اُن میں

بہترین گروپ سینکا (ایروکوس) سفید کُتے کی رسم اور صبح کے ستارے کی رسم شامل ہیں سکڈی پاونی میں قیدی عورتوں کی قربانی دی جاتی تھی (ایس ڈی ایف ایم آئی 964) انڈین سورج رقص میں خود کو اذیت دینا، انگلیوں کے حصوں کا نذرانہ دینا اور جنگی قیدیوں کی وشیانہ رسم بھی قابل ذکر ہے

قدیم یونانی:

اولمپیا کے دیوتاؤں کی قربانی درحقیقت دھواں کے نذرانہ ہوتا تھا۔ اس کے بدلے میں دیوتاؤں کو گوشت کی ضرورت ہوتی تھی۔ ان کی عدم فراہمی ان کی نشوونما نہیں ہو سکتی تھی۔ (ڈبلیو آر: ایلانیٹ 121) خون کی قربانیاں روحوں کے حملہ کے بچاؤ کے لیے استعمال کیا جاتا تھا، شہر کو بچانے کے لیے کوئی شخص آزادانہ طور پر قربانی کا بکرا بن ڈوب جاتا یا سنگسار کیا جاتا۔ اسرائیل کے ہمسائے اور پس منظر:

میسوپتامیہ:

بلاشبہ میسوپتامیا میں قربانی کا اہم مقصد روحانی اور خدائی شہیہوں کی دیکھ بھال اور خوراک تھا۔ قربانیوں کا بنیاد تاثر یہ تھا کہ دیوتاؤں کی شبیہ انسانوں کی بنائی ہوئی ہیں۔ جن کا زیادہ تر تعلق انکی اپنی دیوی ضروریات پر تھا اور اُسے دیوتا کی ضرورت سمجھا جاتا تھا۔

نتیجہ یہ کہ میسوپتامیہ میں قربانی کا معاملہ زیادہ زمینی تھا بہ نسبت ان قربانیوں سے جن کا ذکر پرانا عہد نامہ مصنفین نے بتایا ہے (سلمان۔ ایس ٹی پی: 90)

دیوتاؤں کو خوردو نوش کی قربانیوں کو پیش کرنے کا ایک پہلو مرے ہوئے لوگوں کو خوراک پہنچانا تھا۔

میسوپتامیہ کے لوگوں کا زیادہ تر مذہب ایٹنمسٹک تھا۔ وہ اس سے اتنا دور تھے جتنا کے عام آدمی تھا۔ مذہب شاید ارواح اور دیوتاؤں کا غصہ ٹھنڈا کرنے کے لئے تھا جنہیں مندروں میں رکھا جاتا تھا۔ جب کوئی مر جاتا تھا تو یہ تصور کیا جاتا تھا کہ اُس کی روح زیر زمین (دوسری دنیا) میں چلی گئی ہے جہاں اُن کی خوراک مٹی تھی۔ اس لئے یہ ضروری تھا کہ اُن کو اُس خوراک سے روکنے کے لئے یہ خوراک فراہم کی جائے۔ اگر اس ذمہ داری کو نظر انداز کیا جاتا تو ارواح دوبارہ زمین پر آ سکتی تھی۔ [ایس ٹی بی : 91]

تب مردک نے دیوتاؤں کی باتیں سنیں

اُس نے اپنے دل میں کہا میں ایک نئی چیز بناؤں گا

اُس نے اپنا منہ کھولا اور ایا سے کہا :

میں خون پیدا کروں گا اور ہڈیاں بکجا کروں گا اور اُن سے میں ایک وحشی درندہ خلق کروں

گا۔

اور اُس کا نام آدمی ہو گا

میں ایک ظالم اور جاہل درندہ پیدا کروں گا

اور اُس کا کام دیوتاؤں کی خدمت کرنا ہوگی

[داستان تخلیق / انوما پبلش لائنٹ 68.A]

میں چاروں جوانب کی ہواؤں کو کھول دوں گا اور قربانی چرھاؤ گا۔

میں دیوتاؤں کی شراب پہاڑ پر انڈیلوں گا

میں ساتوں کے سات پیالے رکھوں گا

میں اُن پیالوں کے رکھنے کے لیے بانس ، صنوبر خوشبودار پودے کی لکڑی دوں گا

دیوتا اُس کی بھینی بھینی خوشبو سے مسحور ہونگے۔

دیوتا اُس قربانی پر مکھیوں کی طرح جمع ہونگے۔

[گل گا مشن کی داستان لائنٹ 95A]

خادم میری فرمانبرداری کرو۔ ہاں خادم فوراً میرے ہاتھوں کے لئے پانی لا اور یہ مجھے دے دو۔

اور میں اپنے دیوتا کے لئے قربانی چرھاؤ گا۔ قربانی چرھانے والے سے دیوتا خوش ہے۔ اُدھار

پر اُدھار چرھاتا ہے کوئی خادم میرے دیوتا کو قربانی نہیں چرھائے گا۔

اُسے مت چرھاؤ اے میرے آقا اسے مت چرھاؤ۔ تم ایک دیوتا کے پیچھے کُتے کی مانند ڈلکی چال

مت چلو جب وہ تم سے کہے تو رسومات مناؤ۔

[مکالمات قنوطیت 1X لائنٹ 438]

مسوپتامہ کی قربانی کبھی جلائی نہیں جاتی تھی اور نہ بجاری اور لوگ اس کو کھاتے تھے۔

مصر :-

جب قربان گاہ پر پاک کیے ہوئے نذرانے رکھ دیئے جاتے تو سب سے بڑا کاہن قربان گاہ کے دروازے پر عین اُس وقت داخل ہوتا جب سورج اُفق پر نمودار ہوتا تھا اُس دوران گیت گائے جاتے تھے تاکہ دیوتا کا تیش کم ہو۔

دیو جاگتا تھا کیونکہ وہ مندر ہی میں رہتا تھا آغاز عبادت کا ہر حصہ بہت اہم اور سنجیدہ ہوتا تھا۔ کاہن قربان کے اندھیرے میں داخل ہوتا تھا، مشعلیں جلائی جاتی، دروازے کھولے جاتے اور دیوتا کے مجسمے رکھے جاتے تھے۔ تب دیوتا بجاری کے سامنے خود کو ظاہر کرتے تھے۔ دیوتا اُس بت (مجسمہ) میں خود کو منکشف کرتے تھے اس طرح وہ دیوتا کو دیکھ سکتے تھے۔

مجسمے کے سر پر ہاتھ دھرنا اور دعاؤں کی تلاوت ہوتی، روحانی کھانا پیش ہوتا، یہ کھانا قربان میں چرھاوئے کی صورت میں ہوتا تھا۔ قربان گاہ پر آنے کے بعد (بقول مصری کاہن) یہ سب کچھ کاہن اور مندر کے عملہ کی ملکیت بن جاتے تھے۔ اور یہی کھانا وہ روزمرہ زندگی کے لئے استعمال کرتے تھے۔ دیوتا وہی کھانا کھاتا جو اُس کی حصے میں آتا تھا۔ باقی ماندہ مادی چیزیں انسان کے استعمال کے لئے ہوتی تھیں۔

دوسرے مرحلے میں دیوتا کی خدمت شامل ہوتی تھی دیوتا کے مجسمہ کی اس طرح نگہداشت کی جاتی جس طرح انسانی جسم کی بلکہ اس سے بڑھ کر۔ ان کو نہلایا جاتا، نئے ملبوسات پہنائے جاتے تھے۔ یاد رہے اس کے لئے بھی مختصر سی رسم ادا کی جاتی تھی۔ انھیں عمدہ اور نفیس کپڑے کی چار چادریں پٹیاں چار مختلف رنگ مثلاً سفید، نیلا، سبز اور سرخ ہوتے تھے۔ خاص

موقع پر خاص موتیوں اور زیورات سے سجایا جاتا تھا۔ مختلف چیز خاص چیز کی نمائندگی کرتی تھیں۔ آخر کار جو کاہن اُس دروازے کو کھولتا وہی اُن باقی ماندہ رسومات کو ادا کرتا تھا۔ وہ مجسمہ کو تیل ملتا اور اُس کے سامنے چاول اور میوہ (کشمش) رکھے جاتے تھے۔

یہ رسم کا آخری حصہ ہوتا تھا۔ باقی ماندہ چیزوں کو جو دروازے پر پڑی ہوتی تھیں اندر رکھ کر دروازہ بند کر دیا جاتا تھا۔ مثلاً پاکیزہ شراب، بخور کا جلانا، اس طرح تمام چیزیں اندر ہی رکھ دی جاتی تھیں جس میں مجسمہ پڑا ہوتا تھا۔ [اوٹی : ٹی ای 143]

مصری قربانی نہ کبھی کھائی جاتی تھی اور نہ ہی جلانی جاتی تھی۔

[اوٹی : ٹی ای 143]

کاہن ہر دوسرے دن اپنے سارے جسم سے بارے اُتار دیتے تھے تاکہ جوئیں نہ پڑیں۔ اور نہ ہی ناخوشگوار جسم کے ساتھ چمٹے۔ خاص طور پر اُس وقت جب وہ رسوم ادا کر رہے ہوں۔ کاہن صرف کتانی کپڑے پہنتے تھے اور جوتے پیمیرس (کاغذ کا پودا) کے مواد سے بنا کر پہنتے تھے۔ یہ جوتے صرف اُن ہی کے لئے مخصوص ہوتے تھے۔ اُن کی زندگی میں مشکلات نہیں ہوتی تھیں۔ وہ تمام سہولیات سے لطف اندوز ہوتے تھے۔ وہ چرھاؤے کے پاک دانوں (اناج) سے کھاتے تھے۔ اُن کے پاس روز مرہ زندگی کی فراوانی تھی، وہ چمھلی اور پھلیوں کو چھوتا تو درکنار دیکھ بھی نہیں سکتے تھے اُن کے خیال میں یہ پلید (نا پاک) ہیں۔ وہ ایک دیوتا کے ایک کاہن نہیں بلکہ بہت سے کاہن رکھتے تھے۔ جب ایک کاہن مر جاتا اُس کے بعد اُس کا

پیش رو کے طور پر مقرر ہوتا تھا۔ [ہیرو ڈولس، 2، 37، 2 - 5 ترجمہ اوبرے ڈی سلین
کورٹ باحوالہ 123 پانچویں صدی قبل از مسیح]

ساری دنیا جانتی ہے کہ وُلُو سنیس بھینیس دیو قامت چیزیں ہیں تو ہم پرستی کے تحت اُن کی
مصر میں بہت عزت و توقیر کی جاتی ہے۔ ایک ضلع میں مگرچھ کی پرستش کی جاتی ہے اور
دوسرے میں اُس خوفِ علامت کے طور پر سانپ کو کھاتے ہوئے دکھایا گیا ہے۔ لمبی دُم والا
لنگور پاکیزہ مخلوق دکھائی گئی ہے۔ اُس کے کاٹے ہوئے حصوں کو سنہری اور چمک دار دکھایا گیا
ہے۔ ممنن کی چھپکلی موسیقی پیدا کرتی ہے۔ قدیم کھنڈرات میں کیا ہے۔ اُس کے تھیس کے
سو دروازے ہیں۔ ایک علاقے میں تمام لوگ بلی کی پوجا کرتے ہیں دوسرے علاقوں میں دریا
کی چھلی اور شکاری کتے کی پوجا کرتے ہیں۔ البیٹ ڈیانا کی شکارن کے پرستار ایک نہیں ہزاروں
ہیں۔ لیکن اُسے گھن والی جونک دانوں میں چباتے ہوئے دکھایا گیا ہے۔ جنھیں دیکھ کر سخت
نفرت پیدا ہوتی ہے۔ پرستار تو وہ لوگ ہیں جو اُن دیوتاؤں کو اپنے کچن یا باغ میں دکھاتے ہیں
- [جوئیل، 15 - دوسری صدی مسیح]

شام اور فلسطین:

یوگارٹ 14 - 13 صدی قبل از مسیح

خاص طور پر پُورانظارہ (بچوں کی قربانی)

فحاشہ پرستش - خود موزی اور خود کانٹا وغیرہ

لیکن وہ نذرانے جلاتے اور سب لوگ لکھے کھاتے

خلاصہ کے نقاط :

ہر جگہ ، ہر دور اور ہر قابل تصور چیز

جادو گری۔ بمقابلہ مذہب

بد قسمتی سے گریز بمقابلہ احسانات کی تقریبات

اکثر اوقات گالی گلوچ۔ اور غلط استعمال

داخلہ کا مسئلہ۔ انسانی ضروریات میں خدا اور انسان کے درمیان خلج

موسوی عہد میں قربانی

ان تک کیسے رسائی ہوتی ہے ؟

قانونی / حکمی پرستش (اسفار خمسہ یعنی تورات)

پرستش قلبی (زبور)

ابنیا کرام سرزنش اور نبیوں کی اذیت کا چیلنج

اقتتاحی قربانیاں (1) عہد بندی (2) فسح تب موسیٰ نے لوگوں کے پاس جا کر خداوند کی

سب باتیں اور احکام ان کو بتائے اور سب لوگوں نے ہم آواز ہو کر جواب دیا کہ جتنی باتیں

خداوند نے فرمائی ہیں ان سب کو مانیں گے اور موسیٰ نے خداوند کی سب باتیں لکھ لیں اور

صبح سویرے اٹھ کر پہاڑ کے نیچے ایک قربان گاہ اور بنی اسرائیل کے بارہ قبیلوں کے حساب

سے بارہ ستون بنائے اور اُس نے بنی اسرائیل کے جوانوں کو بھیجا جنہوں نے سوختنی قربانیاں چرھائیں اور بیلوں کو ذبح کر کے سلامتی کے ذیحے خداوند کے لیے گزرانے اور موسیٰ نے آدھا خون لے کر باسنوں میں رکھا اور آدھا خون قربان گاہ پر چھڑک دیا۔ پھر اُس نے عمد نامہ لیا اور لوگوں کو پڑھ کر سُنایا۔ انہوں نے کہا کہ جو کچھ خداوند نے کہا اُس سب کو ہم کریں گے اور تابع رہیں گے تب موسیٰ نے اُس خون کو لیکر لوگوں پر چھڑکا اور کہا، دیکھو یہ اُس کے عمد کا خون ہے جو خداوند نے ان سب باتوں کے بارے میں تمہارے ساتھ باندھا ہے۔

(خروج 24)

خاص معاملہ - فسح

پھر خداوند نے ملک مصر میں موسیٰ اور ہارون سے کہا کہ یہ مہینہ تمہارے لیے مہینوں کا شروع اور سال کا پہلا مہینہ ہو۔ پس اسرائیلیوں کی ساری جماعت سے یہ کہہ دو کہ اسی مہینے کے دسویں دن ہر شخص اپنے آبائی خاندان کے مطابق گھر پیچھے ایک بڑہ لے اور کسی کے گھرانے میں بڑہ کو کھانے کے لیے آدمی کم ہوں تو وہ اور اُس کا ہمسایہ جو اُس کے گھر کے برابر رہتا ہو دونوں ملکر نفری کے شمار کے موافق ایک بڑہ لے رکھیں تم ہر ایک آدمی کے کھانے کی مقدار کے مطابق بڑہ کا حساب لگانا۔ تمہارا بڑہ بے عیب اور یک سالہ نر ہو اور ایسا بچہ یا تو بھیڑوں میں سے لینا یا بکروں میں سے۔ اور تم اسے اس مہینے کی چودھویں تک رکھ چھوڑنا اور اسرائیلیوں کے قبیلوں کی ساری جماعت شام کو اسے ذبح کر لے اور تھوڑا سا خون

لیکر جن گھروں میں اسے کھائیں انکے دروازوں کے دونوں بازوؤں اور اوپر کی چوکھٹ پر لگا دیں اور وہ اُس کے گوشت کو اسی رات آگ پر بھون کر بے خمیری روٹی اور کڑوے ساگ پات کے ساتھ کھالیں۔

اُسے کچا یا پانی میں اُبال کر ہر گز نہ کھانا۔ بلکہ اُس کو سر اور پائے اور اندرونِ اعضا سمیت آگ پر بھون کر کھانا۔ بلکہ اُس میں سے کچھ بھی صبح تک باقی نہ چھوڑنا اور اگر کچھ اُس میں سے صبح تک باقی رہ جائے تو اُسے آگ میں جلا دینا اور تم اُسے اس طرح کھانا اپنی کمر باندھے اور اپنی جوتیاں پاؤں میں پہننے اور اپنی لاٹھی ہاتھ میں لیے ہوئے۔ تم اُسے جلدی جلدی کھانا کیونکہ یہ فسح خداوند کی ہے۔ اس لئے کہ اُس رات میں ملک مصر میں سے ہو کر گزروں گا اور انسان اور حیوان کے سب پہلو ٹھوں کو جو ملک مصر میں ہیں اور مصر کے سب دیوتاؤں کو بھی سزا دوں گا۔ میں خداوند ہوں اور جن گھروں میں تم ہو اُن پر وہ خون تمہاری طرف سے نشان ٹھہرے گا اور میں اُس خون کو دیکھ کر تم کو چھوڑتا جاؤں گا اور جب میں مصریوں کو ماروں گا اور وبا تمہارے پاس بھٹکنے کی بھی نہیں کہ تم کو ہلاک کرے اور وہ دن تمہارے لیے ایک یادگار ہوگا اور تم اُس کو خداوند عید سمجھ کر منانا تم اُسے ہمیشہ کی رسم کر کے اُس دن کو نسل در نسل عید کا منانا۔

سات دن تک تم بے خمیری روٹی کھانا اور پہلے دن سے خمیر اپنے گھر سے باہر کر دینا۔ اس لیے کہ جو کوئی پہلے دن سے ساتویں دن تک خمیری روٹی کھائے وہ شخص اسرائیل میں سے

کاٹ ڈالا جائے گا اور پہلے دن تمہارا مقدس مجمع ہو اور ساتویں دن بھی مقدس مجمع ہو اس
 کھانے کو ہر آدمی کھائے۔ فقط یہی کیا جائے اور تم بے خمیری روٹی کی یہ عید منانا۔ کیونکہ میں
 اسی دن تمہارے رتھوں کو ملک مصر سے نکالوں گا اس لیے تم اُس دن کو ہمیشہ کی رسم کر
 کے نسل در نسل منانا پہلے مہینے کی چودھویں تاریخ کی شام سے اکیس تاریخ کی شام تک تم
 بے خمیری روٹی کھانا۔ سات دن تک تمہارے گھروں میں کچھ بھی خمیر نہ ہو کیونکہ جو کوئی
 کسی خمیری چیز کو کھائے وہ خواہ مسافر ہو خواہ اُس کی پیدائش اس ملک کی ہو۔ اسرائیل کی
 جماعت سے کاٹ ڈالا جائے گا۔ تم کوئی خمیری چیز نہ کھانا بلکہ اپنی سب سبتوں میں بے خمیری
 روٹی کھانا۔ تب موسیٰ نے اسرائیل کے سب بزرگوں کو بلوا کر اُن کو کہا کہ اپنے اپنے خاندان
 کے مطابق ایک ایک بڑہ نکال رکھو اور یہ فسح کا بڑہ ذبح کرنا۔ اور تم زوفے کا گچھالے کر اُس
 خون میں جو باسن میں ہوگا ڈبونا اور اس باسن کے خون میں سے کچھ اوپر کی چوکھٹ اور
 دروازے کے دونوں بازوں پر لگانا اور تم میں سے کوئی صبح تک اپنے گھر کے دروازے سے باہر
 نہ جائے کیونکہ خداوند مصریوں کو مارتا ہوا گزرے گا۔ اور جب خداوند اوپر کی چوکھٹ اور
 دروازوں کے دونوں بازوں پر خون دیکھے گا تو وہ اُس دروازہ کو چھوڑ دے گا اور ہلاک کرنے
 والوں کو تمکو مارنے کے لئے گھر کے اندر آنے نہ دے گا تم اس بات کو اپنے اور اپنی اولاد
 کے لئے ہمیشہ کی رسم کر کے ماننا اور جب تم اُس ملک میں جو خداوند تم کو اپنے وعدے کے
 موافق دیگا داخل ہو جاؤ تو اُس عبادت کو برابر جاری رکھنا اور جب تمہاری اولاد تم سے پوچھے

کہ اس عبادت سے تمہارا مقصد کیا ہے؟ تو تم یہ کہنا کہ یہ یہ خداوند کی فسح کی قربانی ہے جو مصر میں مصریوں کو مارتے وقت بنی اسرائیل کے گھروں کو چھوڑ گیا اور یوں ہمارے گھروں کو بچالیا سب لوگوں نے سر جھکا کر سجدہ کیا اور بنی اسرائیل نے جا کر جیسا خداوند نے موسیٰ اور ہارون کو فرمایا تھا ویسا ہی کیا۔ اور آدھی رات کو خداوند نے ملک مصر کے سب پہلوٹھوں کو فرعون جو اپنے تخت پر بیٹھا تھا اُس کے پہلوٹھے سے لے کر وہ قیدی جو قید خانہ میں تھا اُسکے پہلوٹھے تک بلکہ چوپایوں کے پہلوٹھوں کو بھی ہلاک کر دیا۔ اور فرعون اور اُس کے سب نوکر اور سب مصری رات ہی کو اُٹھ بیٹھے اور مصر میں بڑا کہرام مچا کیونکہ ایک بھی ایسا گھر نہ تھا جس میں کوئی نہ مرا ہو۔ تب اُس نے رات ہی رات میں موسیٰ اور ہارون کو بلوا کر کہا کہ تم بنی اسرائیل کو لے کر میری قوم سے لوگوں میں سے نکل جاؤ اور جیسا کہتے ہو جا کر خداوند کی عبادت کرو اور اپنے کہنے کے مطابق اپنی بھیڑ بکریاں اور گائے بیل بھی لیتے جاؤ اور میرے لیے بھی دعا کرنا۔

استثنا باب 16 میں ابدیت:

”تو ایب کے مہینے کو یاد رکھنا اور اُس میں اپنے خدا کی فسح کرنا کیونکہ خداوند تمہارا خدا ایب کے مہینے میں رات کے وقت تجھ کو مصر میں سے نکال لایا۔ اور جس جگہ کو خداوند اپنے نام کے مسکن کے لئے چنے وہیں خداوند اپنے خدا کے لئے اپنے گائے بیل اور بھیڑ بکری میں سے فسح کی قربانی چرھانا۔ تو اُس کے ساتھ خمیری روٹی نہ کھانا بلکہ سات دن تک اُس کے

ساتھ بے خمیری روٹی جو دکھ کی روٹی ہے کھانا کیونکہ تم ملک مصر سے ہڑبڑی میں نکلے تھ۔ یوں تو عمر بھر اُس دن کو جب تو ملک مصر سے نکلا یاد رکھ سکے گا اور تیری حدوں کے اندر سات دن تک کہیں خمیر نظر نہ آئے اور اُس قربانی میں سے جس کو تو پہلے دن کی شام کو چرھائے گا گوشت صبح تک رہنے نہ پائے۔ تو فسح کی قربانی کو اپنے پھانکوں کے اندر جن کو خداوند تیرے خدا نے تجھ کو دیا ہو کہیں نہ چرھانا۔ بلکہ جس جگہ کو خداوند تیرا خدا اپنے نام کے مسکن کے لئے چنے گا وہاں تو فسح کی قربانی کو اُس وقت جب تو مصر سے نکلا تھا یعنی شام کو سورج ڈوبتے وقت گزارنا اور جس جگہ کو خداوند تیرا خدا چنے وہیں اُسے بھون کر کھانا اور پھر صبح کو اپنے اپنے ڈیرے کو لوٹ جانا چھے دن تک بے خمیری روٹی کھانا اور ساتویں دن خداوند تیرے خدا کی خاطر مقدس مجمع ہو۔ اُس میں تو کوئی کام نہ کرنا۔

”اس کا کیا مطلب ہے؟“

(1) یہ محض رسم نہیں قربانی ہے ”اس رسم کا مطلب تمہارے لئے کیا ہے؟“ تو تم

یہ کہنا کہ یہ خداوند کی فسح کی قربانی ہے جو مصر میں مصریوں کو مارتے وقت بنی

اسرائیل کے گھرانے کو چھوڑ گیا۔ (خروج 27-26:12)

(2) یہ سوختنی قربانی نہیں بلکہ ایک شراکت / امن و سلامتی (اس میں عہد باندھنے

والے لوگوں نے حصہ لیا) کا نذرانہ ہے۔

(3) تقدیس کی طرح دکھائی دیتی ہے۔

تقدیس کی یہ رسومات جو ہارون کے کاہنوں کے متعلق خروج 29 باب میں بیان کی ہیں ان کی فسح کے ساتھ مشابہت کی ایک معقول وجہ یہ ہے کہ اسرائیلی قوم ایک پاکیزہ قوم ہے۔ فسح کی قربانی چرھانا، دروازوں پر خون لگانا برہ کا گوشت کھانا، پاک ہونا یہ اُن کو خدا کے لوگ بناتے ہیں نتیجے کے طور پر مصریوں کے پہلوٹھے مارے جاتے ہیں اور اسرائیلوں کو مصریوں سے آزادی ملتی ہے (ایس ٹی بی 18)

(4) خون کا دروازوں پر لگایا جانا اُن کو مصریوں سے الگ کر دیتا ہے لیکن خدا کا دعویٰ ہے کہ سب پہلوٹھے اُس کے ہیں۔

’کیونکہ سب پہلوٹھے میرے ہیں اس لیے کہ جس دن میں نے ملک مصر میں سب پہلوٹوں کو مارا اسی دن میں نے اسرائیل کے سب پہلوٹوں کو کیا انسان کیا حیوان اپنے لیے مقدس کیا سو وہ ضرور میرے ہوں۔ میں خداوند ہوں

(گنتی 3 : 13)

اس لیے کہ بنی اسرائیل کے سب پہلوٹھے کیا انسان کیا حیوان میرے ہیں۔ میں نے جس دن ملک مصر کے پہلوٹھوں کو مارا اسی دن اُن کو اپنے لیے مقدس کیا۔

(گنتی 8 : 17)

قسم
سوختنی قربانی
مرکزی نقطہ
مکمل عزت و تحریم

پاکیزگی / گناہ
خطا جرم / تاوان
امن / شراکت
گلہ کا نذرانہ
کفارہ
لوگوں کی بحالی
تقریب
عام لوگوں کے ساتھ

تمواروں کے نذرانے : سال میں تین بار

فسح / بے خمیری روٹی

پہلا پھل (پہلا اور بہترین)

خیموں کی عید

فوری نذرانے : آزاد مرضی اور عہد بندی

خاص معاملہ کفارہ کا دن (انجبار-16)

اور ہارون کے دو بیٹوں کی وفات کے بعد جب وہ خداوند کے نزدیک آئے اور مر گئے۔ خداوند موسیٰ سے ہمکلام ہوا اور خداوند نے موسیٰ سے کہا اپنے بھائی ہارون سے کہہ کہ وہ ہر وقت پردہ کے اندر کے پاکترین مقام میں سر پوش کے پاس جو صندوق کے اوپر ہے نہ آیا کرے تاکہ وہ مر نہ جائے کیونکہ میں سر پوش پر ابر میں دکھائی دوں گا۔ اور ہارون پاکترین مقام میں اس طرح آئے کہ خطا کی قربانی کے لیے ایک پچھڑا اور سوختی قربانی کے لیے ایک مینڈھا

لائے اور وہ کتان کا مقدس کُترا پہنے اور اُس کے تن پر کتان کا پاجامہ اور کتان کے کمر بند سے اُسکی کمر کسی ہوئی ہو اور کتان ہی کا عمامہ اُسکے سر پر بندھا ہو۔ یہ مقدس لباس ہیں اور وہ اُس کو پانی سے نہا کر پہنے اور بنی اسرائیل کی جماعت سے خطا کی قربانی کے لیے دو بکرے اور سوختنی قربانی کے لیے ایک مینڈھا لے اور ہارون خطا کی قربانی کے پچھڑے کو جو اس کی طرف سے ہے گزران کر اپنے اور اپنے گھر کے لیے کفارہ دے۔ پھر اُن دونوں بکروں کو لیکر اُن کو خیمہ اجتماع کے دروازہ پر خداوند کے حضور کھڑا کرے اور ہارون اُن دونوں بکروں پر چٹھیاں ڈالے ایک چٹھی خدا کے لیے اور دوسری عزازیل کے لیے ہو اور جس بکرے پر خداوند کے نام کی چٹھی نکلے اُسے ہارون لے کر خطا کی قربانی کے لیے چرھائے۔ لیکن جس بکرے پر عزازیل کے نام کی چٹھی نکلے وہ خدا کے حضور زندہ کھڑا کیا جائے تاکہ اُس سے کفارہ دیا جائے اور عزازیل کے لیے بیابان میں چھوڑ دیا جائے اور ہارون خطا کی قربانی کے پچھڑے کو جو اُس کی طرف سے ہے آگے لا کر اپنے اور اپنے گھر کے لیے کفارہ دے اور اُس پچھڑے کو جو اُس کی طرف سے خطا کی قربانی کے لیے ہے ذبح کرے اور وہ ایک بخور دان کو لے جس میں خدا کے مذبح پر آگ کے انگارے بھرے ہوں اور اپنی مٹھیاں باریک خوشبودار بخور سے بھرے اور اُسے پردہ کے اندر لائے۔ اور اُس بخور کو خداوند کے حضور آگ میں ڈالے تاکہ بخور کا دھواں سر پوش کو جو شہادت کے صندوق کے اوپر ہے۔ چھپالے کہ وہ ہلاک نہ ہو، پھر وہ اُس پچھڑے کا کچھ خون لے کر اُسے اپنی انگلی سے مشرق کی طرف سر پوش کے اندر

چھڑ کے اور سر پوش کے آگے بھی کچھ خون اپنی انگلی سے سات بار چھڑ کے پھر وہ خطا کی قربانی کے اُس بکرے کو ذبح کرے جو جماعت کی طرف سے ہے اور اُس کے خون کو پردہ کے اندر لا کر جو کچھ اُس نے پھڑے کے خون سے کیا تھا وہی اُس سے بھی کرے اور اُسے سر پوش کے اوپر اور اُس کے سامنے چھڑ کے اور بنی اسرائیل کی ساری نجاستوں اور گناہوں اور خطاؤں کے سبب سے پاکترین مقام کے لیے کفارہ دے اور ایسا ہی وہ خیمہ اجتماع کے لیے بھی کرے جو اُس کے ساتھ انکی نجاستوں کے درمیان رہتا ہے۔ اور جب وہ کفارہ دینے کو پاکترین مقام کے اندر جائے تو جب تک وہ اپنے اور اپنے گھرانے اور بنی اسرائیل کی ساری جماعت کے لیے کفارہ دے کر باہر نہ آجائے اُس وقت تک کوئی آدمی خیمہ اجتماع کے اندر نہ رہے۔ پھر وہ نکل کر اُس مذبح کے پاس جو خداوند کے حضور ہے جائے اور اُس کے لیے کفارہ دے اور اُس پھڑے کا تھوڑا سا خون لیکر مذبح کے سینگوں پر گردا گرد لگائے اور کچھ خون اُس کے اوپر سات بار اپنی انگلی سے چھڑ کے اور اُسے بنی اسرائیل کی نجاستوں سے پاک اور مقدس کرے اور جب وہ پاک ترین مقام اور خیمہ اجتماع اور مذبح کے لیے کفارہ دے چکے تو اُس زندہ بکرے کے آگے لائے اور ہارون اپنے دونوں ہاتھ زندہ بکرے کے سر پر رکھ کر اُسکے اوپر اسرائیل کی سب بدکاریوں اور اُس کے سب گناہوں اور خطاؤں کا اقرار کرے اور انکو اُس بکرے کے سر پر دھر کر اُسے کسی شخص کے ہاتھ جو اُس کام کے لیے تیار ہو بیابان میں بھجوا دے اور وہ بکرا اُن کی سب بدکاریاں اپنے اوپر لادے ہوئے کسی ویرانہ میں لے جائیگا۔

اور تمہارے لیے ایک دائمی قانون ہو کہ ساتویں مہینے کی دسویں تاریخ کو تم اپنی اپنی جان کو دکھ دینا اور اُس دن کوئی خواہ وہ دیسی ہو یا پردیسی جو تمہارے بیچ بودوباش رکھتا ہو کسی طرح کا کام نہ کرے۔ کیونکہ اُس دن تم کو پاک کرنے کے لیے کفارہ دیا جائے گا۔ سو تم اپنے سب گناہوں سے خداوند کے حضور پاک ٹھہرو گے یہ تمہارے لیے خاص سبت ہوگا۔ تم اُس دن اپنی جان کو دکھ دینا۔ یہ دائمی قانون ہے۔ اور جو اپنے باپ کی جگہ کاہن ہونے کے لیے مسح اور مخصوص کیا جائے وہ کاہن کفارہ دیا کرے یعنی کتان کے مقدس لباس پہن کر۔ وہ مقدس کے لیے کفارہ دے اور خیمہ اجتماع اور مذبح کے لیے کفارہ دے اور کاہنوں اور جماعت کے سب لوگوں کے لیے کفارہ دے۔ سو یہ تمہارے لیے ایک دائمی قانون ہو کہ بنی اسرائیل کے واسطے سال میں ایک دفعہ اُن کے سب گناہوں کا کفارہ دو اور اُس نے جیسا خداوند نے موسیٰ کو حکم دیا تھا ویسا ہی کیا۔

اس دن ایک خاص علامت ہے۔ لوگوں کے گناہوں کو اٹھانے کے لیے دو بکرے لیے جاتے تھے۔ ایک گناہ کے نذرانہ کے لیے ذبح کیا جاتا۔ اور دوسرا بیابان میں چھوڑا جاتا تاکہ وہ لوگوں کے گناہ اٹھائے۔ اس لیے یہ دو بکرے گناہ کی وجہ سے آنے والی موت کو کم کرتے تھے۔ اور گناہوں کا مکمل کفارہ ہوتے تھے۔ بہت سے لوگ جو پیچیدہ گناہوں کا شکار ہیں آج بھی گناہوں کی معافی اور کفارہ کی رسومات کے مطالعہ سے فائدہ اٹھا سکتے ہیں۔ گناہ کے چھٹکارہ کے لیے داؤد کے مزامیر سے تقویت اور خوشی حاصل کی جاسکتی ہے۔

”جیسے پورب پچھم سے دور ہے

ویسے ہی اُس نے ہماری خطائیں ہم سے دور کر دیں“۔ (زبور 103:12)

”وہ پھر ہم پر رحم فرمائے گا وہی ہماری بد کرداری کو پائمال کرنے گا اور اُن کے تمام گناہ

سمندر کی تہہ میں ڈال دیگا“۔ (میرکاہ 7:19)

نوٹ: اس کے لیے نہ کوئی عید یا تہوار، نہ سفر کرنے کی تکلیف، صرف ایک دن کا روزہ جس طرح کاہن ساری جماعت کے لیے کرتا ہے۔ اجار میں اس ضمن میں دو تصاویر ہیں

۔ (باب 14:7)

اور اُس شخص پر جو کوڑھ سے پاک قرار دیا جانے کو ہے سات بار چھڑک کر اسے پاک قرار دے اور زندہ پرندہ کو کھلے میدان میں چھوڑ دے۔

طہارت، پاکیزگی اور درجے

*پاکیزگی، طہارت اور ناپاکی غیر یقینی تھے آپ کو زبردستی اُس کی طرف لے جایا جاتا تھا۔

تو سات دن تک قربان گاہ کے لیے کفارہ دینا اور اُسے پاک کرنا تو قربان گاہ نہایت پاک ہو

جائے گی۔ اور جو کچھ اُس سے چھو جائے گا وہ بھی پاک ٹھہریگا۔ (خروج 29:37)

”وہ تمہارے لیے ناپاک ہیں جو کوئی اُن کو چھوئے گا وہ ناپاک ٹھہریگا۔ (خروج 29:37)

جس کسی چیز کو وہ ناپاک آدمی چھوئے گا وہ ناپاک ٹھہریگی اور جو کوئی اُس چیز کو چھو لے گا وہ

بھی شام تک ناپاک ٹھہرے گا۔ (گنتی 19:22)

*پاک جگہ اور قربانی کی بہت زیادہ اہمیت دکھائی گئی ہے۔

اجبار یا لاویوں کے نظام میں گناہ کی سنگینی، اور قربانیوں کی قوت۔ خدا کی حضور میں لے آتی

ہے اور اُسے سردار کاہن خدا کی پاکیزگی کے مطابق پیش کرتا تھا۔ [ایس ٹی بی: 38]

*قربانی اور شریعت کے دوسرے پہلو!

*کفارہ (خدا کے قہر کو دھیمما کرنا)

*پہلوٹھے کا فدیہ

*عہد کا درمیانی (موسیٰ / فرشتے

و۔ پرانے عہد نامہ کے بعد کی کتابوں میں قربانی۔۔۔۔۔ شریعت کے پیچھے دل

• زبوروں میں دل کے متعلق

• زبوروں میں خاص موقعوں پر خدا کی شکرگزاری کے لیے قربانی چرھانا۔ [ایس ٹی

بی: 41]

”میں اُس کے خیمہ میں خوشی کی قربانیاں گزارونگا میں گاؤنگا میں خداوند کی مدح سرائی

کرونگا۔ (زبور 27: 6)

خداوند کی سب نعمتیں جو مجھے ملیں۔۔۔۔۔

میں تیرے حضور شکر گزاری کی، قربانی چرھاؤنگا اور خداوند سے دعا کرونگا۔ (زبور 116 :

12 تا 17)

وہ شکر گزاری کی قربانیاں گزاریں اور گاتے ہوئے اُس کے کاموں کا بیان کریں۔ (زبور 107

:22)

• اس حقیقت کے متضاد ان کی حقیقت کو بیان کیا گیا ہے (مثلاً شکر گزاری) اسمیں

الجتائی محرکات کی قربانی کا کم ذکر کیا گیا ہے۔

[ایس ٹی بی: 44]

• زبور 4: 5 ” صداقت کی قربانیاں گزارنو اور خداوند پر توکل کرو“۔

جب لوگ اپنا توکل خدا پر رکھتے ہیں اور اُس کی قوت کو تسلیم کرتے ہیں کہ وہ اُن کو بچا

سکتا ہے یہ اس لیے ہے کہ وہ خدا کے کاموں کی گواہی دیتے، عزت و احترام کرتے اور

شکر گزاری کی قربانیاں چرھاتے ہیں

” اے میری اُمت سن میں کلام کرونگا

اور اے اسرائیل میں تجھ پر گواہی دوںگا۔

خداوند تیرا خدا میں ہی ہوں

میں تجھے تیری قربانیوں کے سبب سے ملامت نہیں کرونگا

اور تیری سوختنی قربانیاں برابر میرے سامنے رہتی ہیں

نہ میں تیرے گھر سے نیل لونگا

نہ تیرے باڑے سے بکرے

کیونکہ جنگل کا ایک ایک جانور

اور ہزاروں پہاڑوں کے چوپائے میرے ہی ہیں

میں پہاڑوں کے سب پرندوں کو جانتا ہوں

اور میدان کے درندے میرے ہیں

اگر میں بھوکا ہوتا تو تجھ سے نہ کہتا

کیونکہ دنیا اور اُس کی معموری میری ہی ہے۔

کیا میں سانڈوں کا گوشت کھاؤنگا

یا بکروں کا خون پیؤنگا۔ (زبور 50)

میرے مقدسوں کو میرے حضور جمع کرو۔ (آیت 5)

خدا کے لیے شکرگزاری کی قربانی گزارن اور حق تعالیٰ کے لیے اپنی منتیں پوری کر

۔ میں تجھے چھڑاؤنگا اور تو میری تمجید کریگا۔ (آیت 14)

اس لیے ٹھیک اور غلط قربانی میں فرق ہے۔ قربانی خود تو بے معنی ہے ، ممکن ہے کہ وہ

نقصان دہ ہو۔ لیکن اگر اسے خدا کے جلال کے لیے گزارنا جائے تو اس کی قدر و اہمیت

اور معنی کی ضرورت ہوتی ہے۔ شکرگذاری کی قربانی اکلوتی ہوتی ہے یہ واضح طور پر اپنا مقصد پورا کرتی ہے۔ [ایس ٹی بی : 49]

(زبور 69 : 30-32) ”میں گیت گا کر خداوند کے نام کی تعریف کرونگا اور شکرگذاری کے ساتھ اُس کی تمجید کرونگا“۔

یہ خداوند کو بیل سے زیادہ پسند ہوگا

بلکہ سینگ اور کھر والے پنکھڑے سے زیادہ حلیم اسے دیکھ کر خوش ہوئے۔

اے خدا کے طالبو! تمہارے دل زندہ رہیں۔

تاہم اس نقطہ کے مطابق مہنگی قربانیوں کی بھی حدود ہیں اُنکے مادی پہلو گہرے معنی سے کمتر ہوتے ہیں اس لیے اُن کا زبانی اظہار کیا جاتا ہے۔ گو کہ گیت گانا اور قربانی گذرانا، عوامی پرستش ہیں لیکن گیتوں میں خدا کے نام کی تمجید کا اظہار کیا جاتا ہے۔ [ایس ٹی بی

: 50]

کیونکہ قربانی میں تیری خوشنودی نہیں ورنہ میں دیتا

سوختنی قربانی سے تجھے کچھ خوشی نہیں۔ (زبور 51 : 16)

اپنے طور پر یہ خاموش گواہی تھی۔ مادی چیزوں کی قربانی کی اندرونی حیثیت نہیں تھی۔ اس لیے یہ ایک علامت تھی اس لیے قربانی چرھانے والے کے مقاصد اور محرکات کی بنا پر اُس کی اہمیت ہوتی تھی۔

[ایس ٹی بی 52]

انبیاء کی سرزنش اور چیلنج

ہو سیح 6:6 ”کیونکہ میں قربانی نہیں بلکہ رحم پسند کرتا ہوں اور خدا شناسی کو سختی
قربانیوں سے زیادہ چاہتا ہے“۔

1- سموئیل 15 : 22 ”سموئیل نے کہا کیا خداوند سختی قربانیوں اور ذبیحوں سے اتنا ہی
خوش ہوتا ہے جتنا اس بات سے کہ خداوند کا حکم ماننا جائے دیکھ فرمانبرداری قربانی سے اور
بات ماننا مینڈھوں کی چربی سے بہتر ہے“۔

ہو سیح 8: 11-13

”چونکہ افرائیم نے گنہگاری کے لیے بہت سی قربانیاں بنائیں اس لیے وہ قربانگا ہیں اُسکی
گنہگاری کا باعث ہوئیں۔ اگرچہ میں نے اپنی شریعت کے احکام کو اُنکے لیے ہزارہا بار لکھا
پر وہ اُنکو اجنبی خیال کرتے ہیں۔ وہ میرے ہدیوں کی قربانیوں کے لیے گوشت گزارتے اور
کھاتے ہیں لیکن خداوند اُنکو قبول نہیں کرتا اب وہ اُن کی بدکرداری کو یاد کرے گا اور
اُنکو اُنکے گناہوں کی سزا دے گا وہ مصر کو واپس جائیں گے“۔

(یسعیاہ 1: 10-17)

اے سدوم کے حاکمو خداوند کا کلام سنو! اے عمورہ کے لوگو ہمارے خدا کی شریعت پر
کان لگاؤ خداوند فرماتا ہے تمہارے ذبیحوں کی کثرت سے مجھے کیا کام؟ میں مینڈھوں کی

سوختنی قربانیوں سے اور فریبہ پنکھڑوں کی چربی سے بیرار ہوں اور بیلوں اور بھیڑوں اور بکروں کے خون میں میری خوشنودی نہیں جب تم میرے حضور آ کر میرے دیدار کے طالب ہوتے ہو۔ تو کون تم سے یہ چاہتا ہے کہ میری بارگاہوں کو روندو؟

نئے چاند اور سبت اور عید کی جماعت سے بھی کیونکہ مجھ میں بدکرداری کے ساتھ عید کی برداشت نہیں۔ میرے دل کو تمہارے نئے چاند اور تمہاری مقررہ عیدوں سے نفرت ہے۔ وہ مجھ پر بھار ہیں میں اُن کی برداشت نہیں کر سکتا جب تم اپنے ہاتھ پھیلاؤ گے تو میں تم سے آنکھ پھیر لوں گا۔ ہاں جب تم دعا پر دعا کرو گے تو میں نہ سنو گا۔ تمہارے ہاتھ تو خون آلودہ ہیں۔ اپنے آپ کو دھو۔ اپنے آپ کو پاک کرو۔ اپنے برے کاموں کو میری آنکھوں کے سامنے سے دور کرو۔ بد فعلی سے باز آؤ۔ نیکوکاری سیکھو انصاف کے طالب ہو۔ مظلوموں کی مدد کرو۔ یتیموں کی فریاد رسی کرو۔ بیواؤں کے حامی ہو۔

(میکہ 6: 6-8)

میں کیا لے کر خداوند کے حضور آؤں اور خدا تعالیٰ کو کیوں کر سجدہ کرو؟ کیا سوختنی قربانیوں اور یک سالہ پنکھڑوں کو لے کر اُس کے حضور آؤں؟ کیا خداوند خدا ہزاروں مینڈھوں سے یا تیل کی دس ہزار نہروں سے خوش ہوگا؟ کیا میں اپنے پہلوٹھے کو گناہ کے عوض میں اور اپنی اولاد کو اپنی جان کی خطا کے بدلہ میں دے دوں۔ اے انسان اُس نے تجھ پر نیکی ظاہر کر

دی ہے خداوند تجھ سے اُس کے سوا کیا چاہتا ہے کہ تو انصاف کرے اور رحم دلی کو عزیز رکھے اور اپنے خدا کے حضور فروتنی سے چلے۔

اُس نے کون سی چار چیزوں اُس وقت بتائی تھیں۔

خدا (یہواہ) کیا چاہتا ہے اور لوگ کس چیز کو حاصل کرنے میں ناکام ہوتے ہیں۔ وہ یہ ہیں انصاف، نیکو کاری، رحم دلی اور فروتنی ہے۔

اس سلسلہ میں ہوسیع 2 باب 19 آیت، عاموس 5 باب 24 آیت، یسعیاہ 1 باب 26 آیت: 5 باب 7 تا 26، میکاہ 6 باب 8 آیت سے مدد لی جا سکتی ہے۔ نبیوں کے یہ بیانات ذاتی صفات اور عوامی زندگی میں ہونے چاہیے تھے۔ ان خصوصیات کی بنا پر مذہب با معنی اور با مقصد ہو جاتا ہے۔ (خدا) یہواہ کے حضور قربانیوں کے چرھانے کی یہ علامت تھی کہ فرمانبرداری کے ساتھ خدا اور لوگوں کی خدمت کی جائے۔ اُن کے اخلاق کی بنیاد خدا میں ہوتے ہوئے میں بھی سرایت کرے۔ قربانی چرھانے کا مقصد خدا کے حضور فرمانبرداری تھا۔ اسی کا اُس نے حکم دیا تھا۔ اسی طرح یہ خراج عقیدت اور نذر کی رسومات کے ساتھ اخلاقی کردار پر بھی اصرار کرتی ہے۔ دوسرے لفظوں میں فرد کی زندگی قربانی کی چرھانا نہیں بلکہ عوامی خدمت بھی ہو۔

اس کے اہم اختلافات قربانی کے نظام سے فرق ہیں۔

ایک یہ نظام کفارہ کے نظام سے مختلف ہے۔ اس اچھی اور بری قسمت کا معاملہ تھا۔

اسرائیل کے شام اور فلسطین کے نظاموں سے مشابہت کہ باوجود اسرائیل کی قربانی کے دو اہم پہلو کی واضح مشابہت نہیں۔ پہلا یہ کہ اسرائیل میں کفارہ کی قربانیاں بہت سی تھیں۔ بہت سے تماثیل اور مشابہتیں پیش کی گئی تھیں۔ اُن کی اہمیت وہ نہیں جو پرانا عہد نامہ میں ہے۔ دوسری قریبی مشابہت یہ تھی کہ وہ گناہوں کے خاتمہ کے لیے تھیں۔ اُن میں دیوتا کے حوالے سے، اخلاقی مصیبات نہیں تھے۔

دو: دیوتا کی خوش اسلوبی کی کوشش نہیں۔

زبوروں میں بڑے پیمانے پر خدا کی تعجید اور شکرگذاری کو قربانی کے تصور سے پیش کیا گیا کہ یہ ایک خدا کے حضور تحفہ پیش کرنا ہے، تحفہ دینے کے تصور کو خدا کے اثرات کے لیے استعمال کیا جا سکتا ہے۔ لیکن اس بات کی بڑی سختی سے مذمت کی گئی ہے۔ تمام تحفے جو خدا کو پیش کیے جاتے ہیں وہ اُسی کے ہوتے ہیں۔ (ایس ٹی بی 53، 55)

تین :- خدا کو کھانے پینے کی ضرورت نہیں

(گنتی) میں اُس نے بہترین طریقہ بتایا ہے۔

اے میری اُمت سن۔ میں کلام کرونگا اور اے اسرائیل۔ میں تجھ پر گواہی دوں گا۔

خداوند تیرا خدا میں ہی ہوں۔

میں تجھے تیری قربانیوں کے سبب سے ملامت نہیں کرونگا اور تیری سوختنی قربانیاں برابر میرے سامنے رہتی ہیں۔

نہ میں تیرے گھر سے نیل لونگا نہ تیرے باڈے میں سے بکرے۔

کیونکہ جنگل کا ایک ایک جانور اور ہزاروں پہاڑوں کے چوپائے میرے ہی ہیں۔

میں پہاڑوں کے سب پرندوں کو جانتا ہوں۔ اور میدان کے درندے میرے ہی ہیں۔ اگر

میں بھوکا ہوتا تو تجھ سے نہ کہتا کیونکہ دنیا اور اُس کی معموری میری ہی ہے۔ کیا میں

سانڈوں کا گوشت کھاؤنگا یا بکروں کا خون پیوں گا۔ خدا کے لیے شکرگزاری کی قربانی گذران اور

حق تعالیٰ کے لیے اپنی منتیں پوری کر۔ اور مصیبت کے دن مجھ سے فریاد کر میں تجھے

چھڑاؤنگا اور تو میری تمجید کرے گا۔ (زبور 50)

چار :- اخلاقی بمقابلہ جادوئی فطرت

اسرائیلوں کے خیال میں اس میں واضح تضاد ہے۔ اسرائیل میں قربانی کے اخلاقی پہلو کو

اہمیت دی جاتی ہے جبکہ بت پرستوں قربانی کو جادوئی طاقت کا روبرو سمجھتے ہیں۔

[اے آئی ایل سی سی : 150]

میسوپتامہ میں قربانی کے عوامل کے مقاصد بمقابلہ اسرائیل کے پرانے عہد نامے کے مطابق

محدود تھے۔ اُس کا مقصد عوام سے تعلق قائم کرنا یا بحال کرنا تھا۔ اور میسوپتامہ متن میں

پجاری کا تصور نہیں ملتا۔ جبکہ اسرائیلی قربانیوں میں اس بات کی بہت سی اہمیت تھی۔ اُن

میں دیوتا کی بھوک اور پیاس سے مٹانا، اور پجاری کی ضروریات کا پورا ہونا اس عمل کا محرک

اور مقصد ہوتا تھا۔ (ایس ٹی بی : 96)

پانچ:- انہی کی بہ نسبت اس کی تفصیل اور مرکز بہت تھی۔

”سو تو اُن سے کہہ دے کہ اسرائیل کے گھرانے کا یا اُن پردیسوں میں سے جو اُن میں بودوباش کرتے ہیں جو کوئی سوختنی قربانی یا ذبیحہ گزارن کر اُسے خیمہ اجتماع کے دروازہ پر خداوند کے حضور چرھائے۔ وہ اپنے لوگوں میں سے کاٹ ڈالا جائے گا۔

چھ:- سادگی اور توازن۔ اگاریٹ اور میسو پتامیہ کی انتہا پسندی

سات:- انہی میں فسح کی کوئی مثال نہیں (اس کی وجہ یہ ہے کہ اُن میں کو دوسرا خروج نہیں۔

تو تو اپنے بیٹوں کو یہ جواب دینا کہ جب ہم مصر میں فرعون کے غلام تھے تو خداوند اپنے زور آور ہاتھ سے ہم کو مصر سے نکال لایا۔ اور خداوند نے بڑے بڑے اور ہولناک عجائب و نشان ہمارے سامنے اہل مصر اور اُس کے سب گھرانے پر کر کے دکھائے۔ (استثنا 6)

آٹھ:- اُس کی بنیاد خاص عہد کے تعلق سے ہے نہ کہ عام مذہب سے۔

نو: عام پجاری دیسی اور پردیسی

گنتی 6 میں، مرد عورت، غریب امیر نذیر کے وعدے قسمیں

اگر کوئی اجنبی تیرے ساتھ مقیم ہو اور خدا کی فسح کو منانا چاہتا ہو اور اُس کے ہاں کے سب مرد اپنا ختنہ کروائیں تب وہ پاس آکر فسح کرے۔ یوں وہ ایسا سمجھا جائے گا گویا اسی ملک کی اُس کی پیدائش ہے پر کوئی نامختون آدمی اُسے کھانے نہ پائے۔

(خروج 12: 48)

اور اگر کوئی آدمی تمہارے ساتھ بودوباش کرتا ہو یا کوئی پشتوں سے تمہارے ساتھ رہتا ہو اور وہ خدا کے حضور راحت انگیز خوشبو کی آتشن قربانی گذرانا چاہیے تو جیسا تم کرتے ہو وہ بھی ویسا ہی کرے۔ مجمع کے لیے یعنی تمہارے لیے اور اُس پردیسی کے لیے جو تم میں رہتا ہو نسل در نسل ایک ہی آئین رہے گا۔ خداوند کے آگے پردیسی بھی ویسے ہی ہو جیسے تم ہو۔ تمہارے لیے اور پردیسی کے لیے جو تمہارے ساتھ رہتے ہیں ایک ہی شرع ہو اور ایک ہی قانون ہو۔

(گنتی 15: 14-16)

اسرائیل میں مذبح کے استعمال کے بغیر بھی قربانی چرھائی جاتی تھی جب کہ میسوپتامیہ میں قربانی مذبح پر چرھائی جاتی تھی۔ میسوپتامیہ میں قربانی کی رسوم عام طور پر کاہن ہی چرھاتا تھا جبکہ اسرائیل میں قربانی عام شخص بھی چرھا سکتا تھا۔ وہ قربانی کے مینڈھا بکرے یا بیل کو مذبح میں لاکر قربانی چرھا سکتا تھا۔ (ایس ٹی بی 90)

دس :- احسان کا عنصر:

تین تین برس کے بعد تو تیسرے برس کے مال کی ساری دہ کی نکال کر اسے اپنے پھانکوں کے اندر اکٹھا کرنا۔ تب لاوی جسکا تیرے ساتھ کوئی حصہ یا میراث نہیں اور پردیسی اور یتیم

اور بیوہ عورتیں پھانکوں کے اندر ہوں آئیں اور کھا کر سیر ہوں تاکہ خداوند تیرا خدا تیرے سب کاموں میں جنکو تو ہاتھ لگائے تجھ کو برکت بخشے۔ (استثنا 15 : 28-29)

گیارہ : غلط استعمال کی سخت ممانعت (مثلاً انسانی قربانی ، خود سوزی اور ماتم پرستی)

پھر خداوند نے موسیٰ سے کہا تو بنی اسرائیل سے یہ بھی کہہ دے کہ بنی اسرائیل میں سے یا اُل پردیسیوں میں سے جو اسرائیلیوں کے درمیان بودوباش کرتے ہیں کوئی شخص اپنی اولاد میں سے کسی مولک کی نذر کرے وہ ضرور جان سے مارا جائے۔ اہل ملک اُس کو سنگسار کریں۔ (اجبار 20 : 1 تا 2)

”تم مردوں کے سبب سے اپنے جسم کو زخمی نہ کرنا اور نہ اپنے اوپر کچھ گدوانا“۔

(اجبار 19 : 28)

اور دوپہر کو ایسا ہوا کہ ایلیاہ نے اُنکو چرا کر کہا بلند آواز سے پکارو کیونکہ وہ تو دیوتا ہے۔ وہ کسی سوچ میں ہوگا یا وہ خلوت میں ہے یا کہیں سفر میں ہوگا یا شاید وہ سوتا ہے سو ضرور ہے کہ وہ جگایا جائے۔ تب وہ بلند آواز سے پکارنے لگے اور اپنے دستور کے مطابق اپنے آپ کو چھروں سے گھائل کو لیا یہاں تک وہ لہولہان ہو گئے۔ (اسلاطین 18 : 27-28)

تم خداوند اپنے خدا کے فرزند ہو تم مردوں کے سبب سے اپنے آپ کو زخمی نہ کرنا اپنے ابرو کے بال مُنڈوانا۔ (اجبار 14 : 1)

بارہ :- روح اور سچائی میں (زبور نویس اور انبیا)

تیرہ:- یہ الہیاتی نظام ہے نہ صرف عارضی یا بالکل ٹھوس

چودہ:- صرف ایک خدا

پھر خداوند نے موسیٰ سے کہا ہارون اور اُسکے بیٹوں اور سب بنی اسرائیل سے کہہ کہ خداوند نے یہ حکم دیا ہے کہ اسرائیل کے گھرانے کا جو کوئی شخص بیل یا بڑہ یا بکرے کو خواہ لشکر گاہ میں یا لشکر گاہ کے باہر ذبح کرے۔ اُسے خیمہ اجتماع کے دروازہ پر خداوند کے مسکن کے آگے خداوند کے حضور چرھانے کو نہ لے جائے اُس شخص پر خون کا الزام ہوگا اُس نے خون کیا اور وہ شخص اپنے لوگوں میں سے کاٹ ڈالا جائے۔ اس سے مقصود یہ ہے کہ بنی اسرائیل اپنی قربانیاں جنکو وہ کھلے میدان میں ذبح کرتے ہیں انھیں خداوند کے حضور خیمہ اجتماع کے دروازہ پر کاہن کے پاس لائیں اور انکو خداوند کے حضور سلامتی کے ذبیحوں کے طور پر گذارنیں اور کاہن اُس خون کو خیمہ اجتماع کے دروازہ پر خداوند کے مذبح کے اوپر چھڑکے اور چربی کو جلانے تاکہ خداوند کے لیے حیرت انگیز خوشبو ہو اور آئندہ کبھی وہ اُن بکروں کے لیے جنکے پیرو ہو کر وہ زنا کا ٹھہرے ہیں اپنی قربانیاں نہ گذرانیں اُنکے لیے نسل در نسل یہ دائمی قانون ہو گا۔ (استثنا 17)

پرانا عہد نامہ کے مصنفین کی تحریریں شاید قدیم اسرائیلیوں سے الگ تھیں۔ اور اُن کا زیادہ تر تعلق خدا (یہواہ) کے کردار اور قربانی کی طلب سے ہوتا تھا۔ اس میں مندر کے تقاضوں سے تعلق نہ تھا اور یہ روح تقریباً تمام قدیم مشرق میں پائی جاتی تھی۔ (ایس ٹی بی 101)

پندرہ :- شریعت کے اردگرد فضل

- پتھر کی تختیوں کا دوسرا سیٹ
- ہارون اور اُس کے سب سے بڑے بیٹے کی موت (اجبار 10:16)
- قربانی کی لاگت میں مختلف تغیرات (اجبار 5)
- دوسرے مہینے کا فسح
- داؤد اور ہیکل کی روٹیاں
- بخور سے کفارہ
- داتن / قورح کی وبا کے موقع پر ہارون کی واپسی (گنتی 16)
- بعد کے فسح
- روت، راحب وغیرہ وغیرہ

و:- پس پرانے عہد نامہ کی قربانیاں آخر کار کس کے متعلق ہیں؟

*خدا ہمارے درمیان سکونت کرے گا۔ اور وہیں میں بنی اسرائیل سے ملاقات کرونگا اور وہ مقام میرے جلال سے مقدس ہوگا اور میں خیمہ اجتماع کو اور قربان گاہ کو مقدس کرونگا اور میں ہارون اور اُسکے بیٹوں کو مقدس کرونگا تاکہ وہ میرے لیے کاہن کی خدمت انجام دیں اور میں بنی اسرائیل کے درمیان سکونت کرونگا اور اُن کا خدا ہونگا۔

(خروج 29 : 43-44)

عہد کے لوگوں میں صلح اور شفا کی ترغیب

اور خداوند نے موسیٰ سے کہا کہ بنی اسرائیل سے کہہ کہ اگر کوئی مرد یا عورت خداوند کی حکم عدولی کر کے کوئی گناہ کرے جو آدمی کرتے ہیں اور قصور دار ہو جائے تو جو گناہ اُس نے کیا ہے وہ اُس کا اقرار کرے اور اپنی تقصیر کے معاوضہ میں پورا دام اور اُس میں اُسکا پانچواں حصہ اور ملا کر اُس شخص کو دے جسکا اُس نے قصور کیا ہے۔ لیکن اگر اُس شخص کا کوئی رشتہ دار نہ ہو جسے اُس تقصیر کا معاوضہ دیا جائے تو تقصیر کا معاوضہ خداوند کو دیا جائے وہ کاہن کا ہو۔ علاوہ کفارہ کے اُس مینڈھے کے جس سے اُسکا کفارہ دیا جائے۔

(گنتی 5: 5-8)

* رسومات بطور ثقافت کے گہرے اظہار کا ذریعہ

* اسرائیل کو منفرد کرنا

اُس وقت میں تمہارے اور خداوند کے درمیان کھڑا ہوا تاکہ خداوند کا کلام تم پر ظاہر کروں کیونکہ تم آگ کے سبب سے ڈرے ہوئے تھے اور پہاڑ پر نہ چرھے۔

تب اُس نے کہا خداوند تیرا خدا جو تجھ کو ملک مصر یعنی غلامی کے گھر سے نکال لایا میں ہوں۔

میرے آگے تو اور معبودوں کا نہ ماننا۔

تو اپنے لیے کوئی تراشی ہوئی مورت نہ بنانا نہ کسی چیز کی صورت بنانا جو آسمان میں یا نیچے

زمین پر یا زمین کے نیچے پانی میں ہے۔ (استثنا 4 : 5—8)

* حتمی جواب کے طور پر مہنگی سے مہنگی چیز کو ظاہر کرنا۔

جتنے نذرانے تم کو ملیں ان میں سے اُنکا اچھے سے اچھا حصہ جو مقدس کیا گیا ہے اور

خداوند کا ہے تم اٹھانے کی قربانی کے طور پر گزارنا۔ سو تو ان سے کہہ دینا کہ جب تم ان

میں سے ان کا اچھے سے اچھا حصہ اٹھانے کی قربانی گزارو گے تو لاویوں کے حق میں

کھیلہان کے بھرے غلہ اور کولھو کی بھری مے کے برابر، محبوب ہوگا اور ان کو تم اپنے

گھرانوں سمیت ہر جگہ کھا سکتے ہو کیونکہ یہ اُس خدمت کے بدلے تمہارا اجرا ہے جو تم

خیمہ اجتماع میں کرو گے اور جب تم اُس میں سے اچھے سے اچھا حصہ اٹھانے کے طور

پر گزارو گے تو تم اُس کے سبب سے گنہگار نہ ٹھہرو گے اور خبردار بنی اسرائیل کی

چیزوں کو ناپاک نہ کرنا تاکہ تم ہلاک نہ ہو۔ (گنتی 18 : 29-32)

ارنان نے داؤد سے کہا تو اُسے لے لے اور میرا مالک بادشاہ جو کچھ اُسے بھلا معلوم ہو

کرے۔ دیکھ میں ان بیلوں کو سوختنی قربانی کے لیے اور داؤد نے کے سامان لہندھن کے

لیے اور یہ گیسوں نذر کی قربانی کے لیے دیتا ہوں۔ (۱۔تواریخ 21 : 23)

* پرستش کرنے والوں کا ذریعہ معاش

* بہت تعداد کی ضرورت

* خدا کی غیر تبدیل پاکیزگی

* کامل کفارہ ----- یہ ایک سلیبس (مسکراانا)

The Work of Christ on the Cross: Sacrifice (OT)

A. General Introduction:

"Sacrifice and offering are activities and concepts endemic to the human race. The first act of worship outside the Garden of Eden was the presentation of offerings and sacrifices to Yahweh (Gen 4:1-4a). Noah's first act of worship after the great flood subsided was the presentation of 'burnt offerings on the altar' (Gen. 8:20). Before his call Abram was acquainted with sacrifice and offering. Soon after obeying the Lord's command, he built an altar at the oak of Moreh (12:6) where the Lord had revealed Himself. He built another altar between Bethel and Ai and called upon the name of Yahweh (12:8; 13:3f.), and another at Hebron by the oaks of Mamre (13:18). Three months after the Israelites came out of Egypt, God called them together at Sinai. There He gave them the Torah, which included instructions for worshipping Him by presenting sacrifices and offerings (Ex. 19-Num. 10:10).

"For God's new people, as well as for the ancestors of Israel and for primeval humankind, **sacrifice and offering restored broken relationships between God and mankind and between men and women.** The close relationship between this healing function of sacrifice and offering and the violent expulsion and separation of human beings from the Creator (Gen. 3:24) is emphasized by the writer's close placement of Gen. 3:22-24 and 4:1-4a. **Radical rejection is pictured in 3:22-24; some kind of reconciliation and gesture of good will through the offering of sacrifice** (4:1-4a) indicates a major function and meaning of sacrifice for the author of Genesis....Sacrifice and offering are as old as religion, and it appears that religion is as old as humankind (Gen. 4:26)." [E.E. Carpenter, ISBE, s.v. "Sacrifices and Offerings in the OT", p.260]

B. Sacrifice outside the Mosaic Covenant

- The phenomena of sacrifice in some of the Early Cultures
 - **More remote from Israel**

India: "Wholesale slaughter of animals has a similar motif in southern India, e.g. the buffalo sacrifices at the Malayalam devil dances, and the Madiga festivals for the goddess Mahalashari and other deities..." [SDFML:963, human sacrifice by the Khonds of southern India, p.994; Vedic India practiced sacrifice of oxen, WR:Eliade:247]

China: "The Shang's faith [2000-1500bc] was shamanism. The *Wu*--who were seers, medicine men, and sorcerers--and their associates--the diviners (people who told fortunes or predicted the future)--were the mediums between the supernatural world and the human world. They also served as scribes and clerks, ceremonial dancers, musicians, and even high-ranking officials. Moreover, they were proto-type intellectuals, who could not only write and keep accounts, but who were also archivists and historians. Because the cosmos of shamans is full of spirits of all kinds, the Shang state religion was mainly

concerned with offering food and entertainment to male and female ancestors of the ruling house; to deceased great men; and to the deities of the mountains, water, rivers, wind and stars." [OWC:106, Eliade cites human sacrifice in China.]

Africa: "In all of Africa, the concept of 'feeding' gods, ancestors, charms, and all manner of beings or objects associated with the supernatural powers is basic for any comprehension of the nature of sacrifices and the act of sacrificing. Because of the closeness of the supernatural to the everyday world, its beings are thought of and approached much in the manner in which human beings are thought of and acted toward. Therefore, just as human beings become weak and irritable, lose power, and feel frustrated, thus perhaps becoming dangerous is they do not receive sustenance, so supernatural beings must be properly provided with the food they need if they are to function as aids to men, and are not to turn on those to whom they look for provision of their needs." [SDFML:964]

MesoAmerican/Andean: "Sacrifices of human beings, animals, and goods were widely practiced in the area of the ancient Andean civilizations. No ceremony, private or public, was performed without a bloody sacrifice and offerings. The Chibcha kept children in the temples and killed them when they reached puberty." [SDFML:964]

"Sacrifice was the central moment of the cult. In Yucatec it was called *p'a chi* (opening of the mouth), from the practice of rubbing the mouth of the god's statue with blood. Only seldom were the victims animals. Human sacrifices were preferred...During penitential rites, all people would bleed themselves, and in order to make the wounds more memorable they would use the spine of a stingray" [WR:Eliade:53, Aztecs did ritual cannibalism, p.55]

Native North America: "The presentation of valued or holy objects and materials to deities and spirits, to induce or compel these latter to bestow their favors on the giver of such objects, is a common practice among Northern American Indians. Individual men and women were constantly offering sacrifices to spirits, ghosts, deities, plants, and so forth; these consisted of bits of food thrown into the fire, pollen and down offerings, beads, pinches of tobacco, among other things. A man or woman digging plans to be used as medicine in the eastern United States always left tobacco at the spot, in payment--if not, the cure would not be efficacious. Groups also sacrificed together; probably the two best known such group sacrifices are the Seneca (Iroquois) White Dog ceremony, and the Morning Star ceremony, in which a female captive was sacrificed, of the Skidi Pawnee" [SDFML:964, also note self-torture in Plains Indian sun-dance, offering the joints of one's fingers, and ritual cannibalism of war prisoners]

Ancient Greeks: "Sacrifice to the Olympian gods was indeed a smoke offering...The gods, for their part, needed the meat savor; they grew desperate without it." [WR:Eliade:121; blood sacrifices were used to ward off attacking spirits; voluntary human scapegoat--drowning or stoning--for the city]

- **Israel's neighbors and background:**

Mesopotamia:

"The main concern in Mesopotamian sacrificial practice was undoubtedly the care, and especially the feeding, of divine images. This view of sacrifice was fundamentally influenced by the idea that deities were represented by man-made images, and led to a much greater concern with the image's own mundane needs than with the person and requirements of the deity as such. As a result, sacrifice in Mesopotamia was a rather more down to earth affair in comparison with the concepts of sacrifice repeatedly advocated by the OT writers." [Selman, STB:90]

"Another very important aspect of the feedings of the gods was the food and drink offerings regularly provided for the spirits of the dead. Much Mesopotamian religion was animistic in character, and particularly as far as ordinary people were concerned, religion was probably more about placating the spirits and demons rather than the major gods who had temples and images of their own. When a person died, it was believed that his spirit entered the underworld, the place where 'dust is their food and clay their sustenance'. It was therefore necessary to provide the spirits of the deceased with a more satisfying diet, for if this responsibility was neglected, the spirits might return to earth hungry and thirsty." [STB:91]

"When Marduk hears the words of the gods, His heart prompts (him) to fashion artful works.

Opening his mouth, he addresses Ea To impart the plan he had conceived in his heart:
"Blood I will mass and cause bones to be. I will establish a savage, 'man' shall be his name.

Verily, savage-man I will create. He shall be charged with the service of the gods
That they might be at ease!" [The Creation Epic/*Enuma Elish*, ANET:68a]

"Then I let out all to the four winds And offered a sacrifice.

I poured out a libation on the top of the mountain. Seven and seven cult-vessels I set up,
Upon their pot-stands I heaped cane, cedarwood, and myrtle.

The gods smelled the savor,

The gods smelled the sweet savor,

The gods crowded like flies about the sacrificer."

[*The Epic of Gilgamesh*, ANET:95a]

"'Servant, obey me.' Yes, my lord, yes. 'Bring me at once water for my hands, and give it to me: I will offer a sacrifice to my god.' Offer, my lord, offer. A man offering sacrifice to his god is happy, loan upon loan he makes. 'No, servant, a sacrifice to my god will I not offer.' Do not offer (it), my lord, do not offer (it). You may teach a god to trot after you like a dog when he requires of you, 'celebrate my ritual'..." [*Dialogue of Pessimism*, IX, ANET:438]

Mesopotamian sacrifice is never burned, and never eaten by the community of lay worshipers. [STB:99]

Egypt:

"After the offerings had been placed on the altars and purified, the highest-ranking priest opened the doors of the sanctuary at the exact moment in which the sun appeared on the horizon, accompanied by hymns that were intended to propitiate the awakening of the god who lived within the temple. This marked the beginning of the most important and solemn phase. The priest entered the darkness of the sanctuary, barely lit by torches, and opened the door of the shrine containing the statue of the god. The deity then revealed himself to the eyes of his officiant, privileged by his sight of the idol in which the god allowed himself to be seen.

"The laying of hands on the statue and the recital of prayers preceded the sacred meal. This was composed of the offerings that had been placed on the altars, the actual possession of which was "turned," as the Egyptians said, to the priests and other temple personnel, who used the food for their daily meals. The god received only that part which evaded the perception of the senses. The rest, composed of a denser physical reality, was for human consumption.

"The next phase involved tending to the actual person of the god, that is, his statue, which was treated as though it were a human being. It was washed, made up, and dressed in new clothes, which replaced those it had worn the previous day. It should be noted that each of these acts was surrounded by precise ritual prescriptions, such as the offering of four strips of the finest-quality linen in four different colors: white, blue, green, and red. In certain circumstances the god was adorned with jewels and other symbolic objects connected to his typology. Finally, the priest who had opened the shrine and performed the entire ritual anointed the statue with oil and made an offering of grains of rice and resin. This was the end of the ceremony. All that remained was to close the door of the shrine once more and to reattach the seal, which would be broken the following day. While some final acts, such as the libation of water and burning of incense, were performed, darkness once again enveloped the shrine in which the statue of the god was kept." [OT:TE:143f]

Egyptian sacrifice is never burned, and never eaten by the community of lay worshipers. [OT:TE:143ff]

"The priests shave their bodies all over every other day to guard against the presence of lice, or anything else equally unpleasant, while they are about their religious duties; also, the priests wear linen only, and shoes made from the papyrus plant—these materials, for dress and shoes, being the only ones allowed them. They bathe in cold water twice a day and twice every night, and observe innumerable other ceremonies besides. Their life, however, is not by any means all hardship, for they enjoy advantages too: for instance, they are free from all personal expense, having bread made for them out of the sacred grain, and a plentiful daily supply of goose meat and beef, with wine in addition. Fish

they are forbidden to touch; and as for beans, they cannot even bear to look at them, because they imagine they are unclean... They do not have a single priest for each god, but a number, of which one is chief priest, and when a chief priest dies, his son is appointed to succeed him." (Herodotus, 2.37.2-5; trans. Aubrey de Selincourt, cited: OT:TE:123, fifth century BC)

"All the world, Volusius Bithynicus, knows what monsters are objects of reverence to the superstitious insanity of Egypt. One district adores the crocodile, another stands in awe of the snake-gorging ibis. The long-tailed ape, too, is a sacred being; its golden image glitters in the spot where the mutilated Memnon's wizard chords make music, and where lies in ruin ancient Thebes with all her hundred gates. In one part whole towns worship the cat, in another the fish of the river, in yet another the hound, albeit Diana the huntress has not a single votary. But to profane leek or onion with a crunching tooth, that is an abomination. Devout indeed must be a people that has such deities sprouting in its kitchen- gardens!" (Juvenal, Fifteenth Satire, second century AD)

Syria-Palestine:

- Ugarit (14-13th centuries BC)
- A particularly bad scene...child sacrifice, cult prostitution, self-mutilation, etc...
- But they had burnt offerings and community fellowship meals

• Summary points:

- Everywhere, every era, every conceivable object
- Magic vs. Religion
- Avoidance of misfortune vs. celebration of benevolence
- So often abused...
- Admission of a problem--the gap between God and humans "needs work"

C. Sacrifice in the Mosaic Covenant

- **How do we approach this?**
 - The legal/cultic prescriptions (Pentateuch)
 - The worshipper's heart (Psalms)

- The prophetic rebuke and challenge to abuse (Prophets)

- **Inaugural sacrifices: (1) Covenant seal and (2) the Passover**

"When Moses went and told the people all the LORD's words and laws, they responded with one voice, "Everything the LORD has said we will do." Moses then wrote down everything the LORD had said. He got up early the next morning and built an altar at the foot of the mountain and set up twelve stone pillars representing the twelve tribes of Israel. Then he sent young Israelite men, and they offered burnt offerings and sacrificed young bulls as fellowship offerings to the LORD. Moses took half of the blood and put it in bowls, and the other half he sprinkled on the altar. Then he took the Book of the Covenant and read it to the people. They responded, "We will do everything the LORD has said; we will obey." Moses then took the blood, sprinkled it on the people and said, "This is the blood of the covenant that the LORD has made with you in accordance with all these words." (Ex 24)

- **Special Case: Passover:**

- **Initial** in Exodus 12:

Now the Lord said to Moses and Aaron in the land of Egypt, 2 "This month shall be the beginning of months for you; it is to be the first month of the year to you. 3 "Speak to all the congregation of Israel, saying, 'On the tenth of this month they are each one to take a lamb for themselves, according to their fathers' households, a lamb for each household. 4 'Now if the household is too small for a lamb, then he and his neighbor nearest to his house are to take one according to the number of persons in them; according to what each man should eat, you are to divide the lamb. 5 'Your lamb shall be an unblemished male a year old; you may take it from the sheep or from the goats. 6 'And you shall keep it until the fourteenth day of the same month, then the whole assembly of the congregation of Israel is to kill it at twilight. 7 'Moreover, they shall take some of the blood and put it on the two doorposts and on the lintel of the houses in which they eat it. 8 'And they shall eat the flesh that same night, roasted with fire, and they shall eat it with unleavened bread and bitter herbs. 9 'Do not eat any of it raw or boiled at all with water, but rather roasted with fire, both its head and its legs along with its entrails. 10 'And you shall not leave any of it over until morning, but whatever is left of it until morning, you shall burn with fire. 11 'Now you shall eat it in this manner: with your loins girded, your sandals on your feet, and your staff in your hand; and you shall eat it in haste-it is the Lord's Passover. 12 'For I will go through the land of Egypt on that night, and will strike down all the first-born in the land of Egypt, both man and beast; and against all the gods of Egypt I will execute judgments-I am the Lord. 13 'And the blood shall be a sign for you on the houses where you live; and when I see the blood I will pass over you, and no plague will befall you to destroy you when I strike the land of Egypt.

14 'Now this day will be a memorial to you, and you shall celebrate it as a feast to the Lord; throughout your generations you are to celebrate it as a permanent ordinance.

15 'Seven days you shall eat unleavened bread, but on the first day you shall remove leaven from your houses; for whoever eats anything leavened from the first day until the seventh day, that person shall be cut off from Israel. 16 'And on the first day you shall have a holy assembly, and another holy assembly on the seventh day; no work at all shall be done on them, except what must be eaten by every person, that alone may be prepared by you. 17 'You shall also observe the Feast of Unleavened Bread, for on this very day I brought your hosts out of the land of Egypt; therefore you shall observe this day throughout your generations as a permanent ordinance. 18 'In the first month, on the fourteenth day of the month at evening, you shall eat unleavened bread, until the twenty-first day of the month at evening. 19 'Seven days there shall be no leaven found in your houses; for whoever eats what is leavened, that person shall be cut off from the congregation of Israel, whether he is an alien or a native of the land. 20 'You shall not eat anything leavened; in all your dwellings you shall eat unleavened bread.'"

Then Moses called for all the elders of Israel, and said to them, "Go and take for yourselves lambs according to your families, and slay the Passover lamb. 22 "And you shall take a bunch of hyssop and dip it in the blood which is in the basin, and apply some of the blood that is in the basin to the lintel and the two doorposts; and none of you shall go outside the door of his house until morning.

23 "For the Lord will pass through to smite the Egyptians; and when He sees the blood on the lintel and on the two doorposts, the Lord will pass over the door and will not allow the destroyer to come in to your houses to smite you. 24 "And you shall observe this event as an ordinance for you and your children forever. 25 "And it will come about when you enter the land which the Lord will give you, as He has promised, that you shall observe this rite. 26 "And it will come about when your children will say to you, 'What does this rite mean to you?' 27 that you shall say, 'It is a Passover sacrifice to the Lord who passed over the houses of the sons of Israel in Egypt when He smote the Egyptians, but spared our homes.'" And the people bowed low and worshiped. 28 Then the sons of Israel went and did so; just as the Lord had commanded Moses and Aaron, so they did.

Now it came about at midnight that the Lord struck all the first-born in the land of Egypt, from the first-born of Pharaoh who sat on his throne to the first-born of the captive who was in the dungeon, and all the first-born of cattle. 30 And Pharaoh arose in the night, he and all his servants and all the Egyptians; and there was a great cry in Egypt, for there was no home where there was not someone dead. 31 Then he called for Moses and Aaron at night and said, "Rise up, get out from among my people, both you and the sons of Israel; and go, worship the Lord, as you have said. 32 "Take both your flocks and your herds, as you have said, and go, and bless me also."

- **Perpetual** in Deut 16

"Observe the month of Abib and celebrate the Passover to the Lord your God, for in the

month of Abib the Lord your God brought you out of Egypt by night. 2 "And you shall sacrifice the Passover to the Lord your God from the flock and the herd, in the place where the Lord chooses to establish His name. 3 "You shall not eat leavened bread with it; seven days you shall eat with it unleavened bread, the bread of affliction (for you came out of the land of Egypt in haste), in order that you may remember all the days of your life the day when you came out of the land of Egypt. 4 "For seven days no leaven shall be seen with you in all your territory, and none of the flesh which you sacrifice on the evening of the first day shall remain overnight until morning. 5 "You are not allowed to sacrifice the Passover in any of your towns which the Lord your God is giving you; 6 but at the place where the Lord your God chooses to establish His name, you shall sacrifice the Passover in the evening at sunset, at the time that you came out of Egypt. 7 "And you shall cook and eat it in the place which the Lord your God chooses. And in the morning you are to return to your tents. 8 "Six days you shall eat unleavened bread, and on the seventh day there shall be a solemn assembly to the Lord your God; you shall do no work on it.

- **"What meaneth this?"**

1. It was a sacrifice, not just a ritual--"What does this rite mean to you?' 27 that you shall say, 'It is a Passover **sacrifice** to the Lord who passed over the houses of the sons of Israel in Egypt when He smote the Egyptians, but spared our homes.' [Ex 12.26]
2. It is not a burnt offering, but a fellowship/peace (shared by covenant community) offering.
3. It LOOKS LIKE a consecration offering:

"On account of similarities with the ritual for the consecration of the Aaronic priests in Exodus 29, there is good reason to believe that a major purpose of the original Passover was the consecration of the Israelites as a holy nation (cf. Ex. 19.6). By offering the Passover sacrifice, smearing its blood on their doors, and eating its meat the Israelites set themselves apart as holy; they became the people of God. Consequently, they are delivered from the destructive power of the Destroyer who slew the firstborn of the Egyptians." [STB:18]

4. The blood kept the Israelites from being 'treated as' the Egyptians--but God DID claim all the firstborn of theirs anyway:

"For all the first-born are Mine; on the day that I struck down all the first-born in the land of Egypt, I sanctified to Myself all the first-born in Israel, from man to beast. They shall be Mine; I am the Lord." (Num 3.13)

"For every first-born among the sons of Israel is Mine, among the men and among the animals; on the day that I struck down all the first-born in the land of Egypt I sanctified them for Myself. (Num 8.17)

- **Routine sacrifices:**

Type	Main Theme
Burnt Offering:	Complete devotion
Purification/Sin:	Atonement
Guilt/Reparation:	Community 'repair'
Peace/Communion:	Celebration
(Grain offerings:	Generally accompanied the others.)

- **Festival offerings:** "three times a year..." (plus!)

- Passover/Unleavened bread
- Firstfruits (first and best)
- Tabernacles

- **Spontaneous offerings:** free-will and vows

- **Special Case: The Day of Atonement (Lev 16)**

Now the Lord spoke to Moses after the death of the two sons of Aaron, when they had approached the presence of the Lord and died. 2 And the Lord said to Moses, "Tell your brother Aaron that he shall not enter at any time into the holy place inside the veil, before the mercy seat which is on the ark, lest he die; for I will appear in the cloud over the mercy seat. 3 "Aaron shall enter the holy place with this: with a bull for a sin offering and a ram for a burnt offering. 4 "He shall put on the holy linen tunic, and the linen undergarments shall be next to his body, and he shall be girded with the linen sash, and attired with the linen turban (these are holy garments). Then he shall bathe his body in water and put them on. 5 "And he shall take from the congregation of the sons of Israel two male goats for a sin offering and one ram for a burnt offering. 6 "Then Aaron shall offer the bull for the sin offering which is for himself, that he may make atonement for himself and for his household. 7 "And he shall take the two goats and present them before the Lord at the doorway of the tent of meeting. 8 "And Aaron shall cast lots for the two goats, one lot for the Lord and the other lot for the scapegoat. 9 "Then Aaron shall offer the goat on which the lot for the Lord fell, and make it a sin offering. 10 "But the goat on which the lot for the scapegoat fell, shall be presented alive before the Lord, to make atonement upon it, to send it into the wilderness as the scapegoat.

11 "Then Aaron shall offer the bull of the sin offering which is for himself, and make atonement for himself and for his household, and he shall slaughter the bull of the sin offering which is for himself. 12 "And he shall take a firepan full of coals of fire from upon the altar before the Lord, and two handfuls of finely ground sweet incense, and bring it inside the veil. 13 "And he shall put the incense on the fire before the Lord, that the cloud of incense may cover the mercy seat that is on the ark of the testimony, lest he die. 14 "Moreover, he shall take some of the blood of the bull and sprinkle it with his

finger on the mercy seat on the east side; also in front of the mercy seat he shall sprinkle some of the blood with his finger seven times.

15 "Then he shall slaughter the goat of the sin offering which is for the people, and bring its blood inside the veil, and do with its blood as he did with the blood of the bull, and sprinkle it on the mercy seat and in front of the mercy seat. 16 "And he shall make atonement for the holy place, because of the impurities of the sons of Israel, and because of their transgressions, in regard to all their sins; and thus he shall do for the tent of meeting which abides with them in the midst of their impurities. 17 "When he goes in to make atonement in the holy place, no one shall be in the tent of meeting until he comes out, that he may make atonement for himself and for his household and for all the assembly of Israel. 18 "Then he shall go out to the altar that is before the Lord and make atonement for it, and shall take some of the blood of the bull and of the blood of the goat, and put it on the horns of the altar on all sides. 19 "And with his finger he shall sprinkle some of the blood on it seven times, and cleanse it, and from the impurities of the sons of Israel consecrate it.

20 "When he finishes atoning for the holy place, and the tent of meeting and the altar, he shall offer the live goat. 21 "Then Aaron shall lay both of his hands on the head of the live goat, and confess over it all the iniquities of the sons of Israel, and all their transgressions in regard to all their sins; and he shall lay them on the head of the goat and send it away into the wilderness by the hand of a man who stands in readiness. 22 "And the goat shall bear on itself all their iniquities to a solitary land; and he shall release the goat in the wilderness.

And this shall be a permanent statute for you: in the seventh month, on the tenth day of the month, you shall humble your souls, and not do any work, whether the native, or the alien who sojourns among you; 30 for it is on this day that atonement shall be made for you to cleanse you; you shall be clean from all your sins before the Lord. 31 "It is to be a Sabbath of solemn rest for you, that you may humble your souls; it is a permanent statute. 32 "So the priest who is anointed and ordained to serve as priest in his father's place shall make atonement: he shall thus put on the linen garments, the holy garments, 33 and make atonement for the holy sanctuary; and he shall make atonement for the tent of meeting and for the altar. He shall also make atonement for the priests and for all the people of the assembly. 34 "Now you shall have this as a permanent statute, to make atonement for the sons of Israel for all their sins once every year." And just as the Lord had commanded Moses, so he did.

"This day had a special symbolism. Two goats were taken to bear the people's sins. One was killed as a sin offering; the other was sent off into the desert to bear away the sins of the people into an uninhabited place. The two goats thus symbolized both propitiation for sins by death and complete removal of the sins for which atonement was made. Many a person today who suffers from what is called a guilt complex could profit by a study of this ritual for the atonement and removal of sin. The theological expression of this glad release is in David's psalm of praise (Ps 103:12): "As far as the east is from the west,/ so far has he removed our transgressions from us" (cf. Mic 7:19: "You will again have

compassion on us; you will tread our sins underfoot and hurl all our iniquities into the depths of the sea")." [EBCOT, in.loc.]

Note: not a festival, no travel required, only day of fasting, priest like everybody else, "small" sacrifice for an entire nation, two pictures in one! [cf. Lev 14.7: " Seven times he shall sprinkle the one to be cleansed of the infectious disease and pronounce him clean. Then he is to release the live bird in the open fields."]

- **Holiness, purity, and grading:**

- Holiness and uncleanness were contagious--you were always being pulled in one direction or another:

"For seven days you shall make atonement for the altar and consecrate it; then the altar shall be most holy, and whatever touches the altar shall be holy. (Ex 29.37)

"they are unclean to you: whoever touches them becomes unclean. (Lev 11.26) and Furthermore, anything that the unclean person touches shall be unclean; and the person who touches it shall be unclean until evening." (Num 19.22)

- Holy "space" and sacrifice value showed seriousness:

"In the Levitical system, the graver the sin, the more potent the sacrifice required and the nearer it had to be brought to the presence of God by the one most conformed to the holiness of God, the high priest." [STB:38]

- **Other aspects of sacrifice and Law:**

- Atonement ("propitiation")
- Ransom of the firstborn/Ransom of inheritance
- Covenant mediator (Moses/Angels)

D. Sacrifice in the later books of the OT--the Heart behind the Law:

- The **issue of the heart** in the Psalms
 - "To give **thanks to God** for a specific occasion of deliverance is **the chief motive of sacrifice** in Psalms." [STB:41]

"I will sacrifice in his tabernacle joyful sacrifices; I will sing and make music to Yahweh" (Ps 27.6)

"How shall I repay to the Lord all his goodness to me?...To you I will sacrifice a thank-offering and on the name of the LORD I will call (Ps. 116.12, 17)

"And let them sacrifice thank-offerings, and recount his deeds in joyful song." (Ps 107:22)

- "In contrast to the substantial and significant group of psalms just described (i.e., thanksgiving), a petitionary motive is associated with sacrifice only rarely." [STB:44]
- Psalm 4.5: "*Offer **righteous** sacrifices and trust in Yahweh*"(!)
- "God is honoured when people express their dependence on him in this way, acknowledging his power to save. It is because of the testimony and honour they bring to God that the practice of offering sacrifices of thanksgiving is particularly commended in Psalm 50." [STB:47]
- "*Hear, O my people, and I will speak, O Israel, and I will testify against you: I am God, your God. I do not rebuke you for your sacrifices or your burnt offerings, which are ever before me. I have no need of a bull from your stall or of goats from your pens, for every animal of the forest is mine, and the cattle on a thousand hills. I know every bird in the mountains, and the creatures of the field are mine. If I were hungry I would not tell you, for the world is mine, and all that is in it. Do I eat the flesh of bulls or drink the blood of goats?*

With verse 5:

"Gather to me my consecrated ones, who made a covenant with me by sacrifice."

And verse 14:

"Sacrifice thank offerings to God, fulfill your vows to the Most High, and call upon me in the day of trouble; I will deliver you, and you will honor me."

- "The contrast is therefore between a right and wrong use of sacrifice. Of itself, sacrifice is meaningless, possibly even harmful. But when it is offered with the aim of bringing glory and honour to God, it acquires positive value and meaning. The thank-offering is singled out as the sacrifice which most clearly fulfils this aim." [STB:49]
- Ps 69.30: "I will praise God's name in song and glorify him with thanksgiving. This will please the LORD more than an ox, more than a bull with its horns and hoofs. The poor will see and be glad- you who seek God, may your hearts live!"

"The point is, however, that even the most costly sacrifices have their limitations. Their material aspects are subordinate to a deeper meaning, which is made explicit only by verbal means. Though sacrifice and singing are both essential to public worship, only the latter can actually declare the greatness of God's name." [STB:50]

- Ps 51.16f: *"You do not delight in sacrifice, or I would bring it; you do not take pleasure in burnt offerings. The sacrifices of God are a broken spirit; a broken and contrite heart, O God, you will not despise."*
- "On its own, it was a mute witness, and the mere presentation of material things had no intrinsic value. It was therefore a symbol, whose true value was measured by the purposes and motives with which the worshipper made his offering." [STB:52]
- "The **lack of any clear reference to sacrificial atonement** in the Psalter is **remarkable**." [STB:54]

- The **prophetic rebuke** and challenge

- Hosea 6.6: *"For I desire steadfast love and not sacrifice, the knowledge of God, rather than burnt offerings."*
- I Sam 15.22f: *"And Samuel said, "Has the Lord as much delight in burnt offerings and sacrifices As in obeying the voice of the Lord? Behold, to obey is better than sacrifice, And to heed than the fat of rams."*
- Hosea 8.11f: *"Though Ephraim built many altars for sin offerings, these have become altars for sinning. I wrote for them the many things of my law, but they regarded them as something alien. They offer sacrifices given to me and they eat the meat, but the LORD is not pleased with them. Now he will remember their wickedness and punish their sins: They will return to Egypt."*
- Isaiah 1.10ff: *"The multitude of your sacrifices--what are they to me?" says the LORD. "I have more than enough of burnt offerings, of rams and the fat of fattened animals; I have no pleasure in the blood of bulls and lambs and goats. When you come to appear before me, who has asked this of you, this trampling of my courts? Stop bringing meaningless offerings! Your incense is detestable to me. New Moons, Sabbaths and convocations--I cannot bear your evil assemblies. Your New Moon festivals and your appointed feasts my soul hates. They have become a burden to me; I am weary of bearing them. When you spread out your hands in prayer, I will hide my eyes from you; even if you offer many prayers, I will not listen. Your hands are full of blood; wash and make yourselves clean. Take your evil deeds out of my sight! Stop doing wrong, learn to do right! Seek justice, encourage the oppressed. Defend the cause of the fatherless, plead the case of the widow."*

- Micah 6.6-8: *"With what shall I come before the LORD and bow down before the exalted God? Shall I come before him with burnt offerings, with calves a year old? Will the LORD be pleased with thousands of rams, with ten thousand rivers of oil? Shall I offer my firstborn for my transgression, the fruit of my body for the sin of my soul? He has showed you, O man, what is good. And what does the LORD require of you? To act justly and to love mercy and to walk humbly with your God.*
- "There are four expressions the prophets use time and again to express what Yahweh looks for and fails to find in his people. They are justice, righteousness, steadfast love and faithfulness. Key texts in this regard are Ho. 2:19; Am. 5:24; Is. 1:26; 5:7,26; Mi. 6:8. It is clear that for the prophets the expression of these qualities in personal and communal life was the indispensable prerequisite for meaningful public religion. This is because the homage expressed by sacrifices was meant to be a symbol of a life of homage to Yahweh, and the homage he looked for was obedience to the moral laws which he had given to his people. They were grounded in his character, and so should characterize his people's attitude towards him and towards one another...Sacrifice, at its best, was an expression of homage and obedience to Yahweh. It was an expression which he ordained. Such homage and dedication, if genuine, would be shown by a life lived in daily obedience to his moral requirements as well as the ritual ones. In other words, it was the way of life of the person who offered the sacrifice that Yahweh looked at, not merely the sacrifice itself." [STB:72]

E. Its essential differences from other sacrificial systems:

- One: No real Atonement in the other systems--the issue was 'good fortune or bad'.

"Despite the existence of similarities between Israel and the rest of Syria/Palestine, there remain two major aspects of Israelite sacrifice for which no obvious parallels exists. The first is the various atonement sacrifices of the OT. Through some analogies have been proposed, they do not have the same significance as they do in the OT. Further, the nearest parallels are more concerned with the removal of evil than with meeting the personal moral standards of a supreme deity." [STB:101]

- Two: Not an attempt to manipulate the god:

"The idea of sacrifice as a gift, offered to God as his due and as an expression of honour and thanksgiving, is widespread in the Psalms. The notion that such a gift can be used to influence God, however, is strongly condemned (Ps. 50:8-13)...the idea that man could somehow gain credit with God, so as to expect some return for his outlay, is strongly condemned. All gifts made to God in a very real sense already belong to him." [STB:55,53]

- Three: No 'care and feeding' of Yahweh!
 - He gave the best away anyway! (Num 19)
 - *"Hear, O my people, and I will speak, O Israel, and I will testify against you: I am God, your God. I do not rebuke you for your sacrifices or your burnt offerings, which are ever before me. I have no need of a bull from your stall or of goats from your pens, for every animal of the forest is mine, and the cattle on a thousand hills. I know every bird in the mountains, and the creatures of the field are mine. If I were hungry I would not tell you, for the world is mine, and all that is in it. Do I eat the flesh of bulls or drink the blood of goats? Sacrifice thank offerings to God, fulfill your vows to the Most High, and call upon me in the day of trouble; I will deliver you, and you will honor me."* (Ps 50)
- Four: Ethical vs. magical in nature

"This clearly distinguishes the Israelite worldview, which placed an ethical value on sacrifice, from the pagan worldview, which invested sacrifice with magical power" [AILCC:150]

"The purposes of the sacrificial practices of Mesopotamia seem much more limited in comparison with Israelite practice in the OT. The idea that sacrifice might establish or restore a sense of communion between the deity and the worshipper is not found in Mesopotamian texts, while the absence of any concept of the importance attached to blood rituals in Israelite sacrifice is quite striking. To satisfy the gods' hunger and thirst and the worshippers' need for blessing were quite sufficient motives for the offering of sacrifice." [STB:96]

- Five: More Detailed and centralized than the ANE

"Say to them: 'Any Israelite or any alien living among them who offers a burnt offering or sacrifice and does not bring it to the entrance to the Tent of Meeting to sacrifice it to the LORD--that man must be cut off from his people. (Lev 17.8)
- Six: Simplicity and balance(!)--the extremes of Ugarit and Mesopotamia
- Seven: The Passover has no analogue in ANE (for one reason, because there is no other Exodus!):

"Has any god ever tried to take for himself one nation out of another nation, by testings, by miraculous signs and wonders, by war, by a mighty hand and an outstretched arm, or by great and awesome deeds, like all the things the LORD your God did for you in Egypt before your very eyes? (Deut 6.34)

- Eight: Based on special, covenant relationship--not on "general religiosity"
- Nine: Inclusiveness of lay worshippers as well as foreigners

- The Nazarite vow of Numbers 6--men and women, rich or poor, no exclusions
- *"An alien living among you who wants to celebrate the LORD's Passover must have all the males in his household circumcised; then he may take part like one born in the land. No uncircumcised male may eat of it. 49 The same law applies to the native-born and to the alien living among you."* (Ex 12.48)
- *"And if an alien sojourns with you, or one who may be among you throughout your generations, and he wishes to make an offering by fire, as a soothing aroma to the Lord, just as you do, so he shall do. 15 'As for the assembly, there shall be one statute for you and for the alien who sojourns with you, a perpetual statute throughout your generations; as you are, so shall the alien be before the Lord. 16 'There is to be one law and one ordinance for you and for the alien who sojourns with you.'" (Num 15.14ff)*
- *"In Israel, for example, sacrifice was often presented without the use of an altar, whereas in Mesopotamia sacrifice was often presented without the use of an altar. Also, sacrifice in Mesopotamia was usually performed by priests using the wide range of offerings already presented to the temples, whereas in Israel laymen had opportunity to sacrifice directly to God by bringing the victim to the altar and killing it there." [STB:90]*
- Ten: The benevolence factor
- *"At the end of every three years, bring all the tithes of that year's produce and store it in your towns, 29 so that the Levites (who have no allotment or inheritance of their own) and the aliens, the fatherless and the widows who live in your towns may come and eat and be satisfied, and so that the LORD your God may bless you in all the work of your hands. (Deut 14.28f)*
- Eleven: Strong Prohibitions against abuse (e.g., human sacrifice, self-mutilation)

The LORD said to Moses, 2 "Say to the Israelites: 'Any Israelite or any alien living in Israel who gives any of his children to Molech must be put to death. (Lev 20.1)

Do not cut your bodies for the dead or put tattoo marks on yourselves. I am the LORD. (Lev 19.28)

And it came about at noon, that Elijah mocked them and said, "Call out with a loud voice, for he is a god; either he is occupied or gone aside, or is on a journey, or perhaps he is asleep and needs to be awakened." 28 So they cried with a loud voice and cut themselves according to their custom with swords and lances until the blood gushed out on them. (I Kgs 18.27)

You are the sons of the Lord your God; you shall not cut yourselves nor shave your forehead for the sake of the dead. (Deut 14.1)

- Twelve: "In spirit and in truth..." (the Psalmist and the Prophets)
- Thirteen: A Theological system, not just *ad hoc* or purely concrete
- Fourteen: Only the one God!

"The LORD said to Moses, 2 "Speak to Aaron and his sons and to all the Israelites and say to them: 'This is what the LORD has commanded: 3 Any Israelite who sacrifices an ox, a lamb or a goat in the camp or outside of it 4 instead of bringing it to the entrance to the Tent of Meeting to present it as an offering to the LORD in front of the tabernacle of the LORD-that man shall be considered guilty of bloodshed; he has shed blood and must be cut off from his people. 5 This is so the Israelites will bring to the LORD the sacrifices they are now making in the open fields. They must bring them to the priest, that is, to the LORD, at the entrance to the Tent of Meeting and sacrifice them as fellowship offerings. 6 The priest is to sprinkle the blood against the altar of the LORD at the entrance to the Tent of Meeting and burn the fat as an aroma pleasing to the LORD. 7 They must no longer offer any of their sacrifices to the goat idols to whom they prostitute themselves. This is to be a lasting ordinance for them and for the generations to come.' (Lev 17)

"The monolatrous outlook of most of the OT writers, for example (probably to be distinguished from the views of the majority of ancient Israelites), resulted in a greater concern with Yahweh's character and demands expressed through sacrifice than the rather vaguer requirements of the pantheon and spirit world thought to exist throughout much of the ancient Near East." [STB:101]

- Fifteen: Grace surrounding the Law!
 - The second set of stone tablets!
 - Aaron and the death of his oldest sons (Lev 10.16ff)
 - Variation in sacrifice costs (e.g., Lev 5)
 - The second-month Passover
 - David and the showbread
 - Atonement by incense/placement of Aaron in the plague of Korah/Dathan (Num 16)
 - The later Passovers (2 Chron 30,35)
 - Ruth, Rahab, etc., etc., etc.

F. So, What was OT sacrifice all about?

- "God will dwell among us"

"So I will consecrate the Tent of Meeting and the altar and will consecrate Aaron and his sons to serve me as priests. 45 Then I will dwell among the Israelites and be their God. 46 They will know that I am the LORD their God, who brought them out of Egypt so that I might dwell among them. I am the LORD their God. (Ex 29.44)

- To "provoke" healing and reconciliation within the Covenant community!

"The LORD said to Moses, "Say to the Israelites: 'When a man or woman wrongs another in any way and so is unfaithful to the LORD, that person is guilty and must confess the sin he has committed. He must make full restitution for his wrong, add one fifth to it and give it all to the person he has wronged. 8 But if that person has no close relative to whom restitution can be made for the wrong, the restitution belongs to the LORD and must be given to the priest, along with the ram with which atonement is made for him. (Num 5.5ff)

- Ritual as expression of deepest cultural values
- To differentiate Israel!

"See, I have taught you decrees and laws as the LORD my God commanded me, so that you may follow them in the land you are entering to take possession of it. 6 Observe them carefully, for this will show your wisdom and understanding to the nations, who will hear about all these decrees and say, "Surely this great nation is a wise and understanding people." 7 What other nation is so great as to have their gods near them the way the LORD our God is near us whenever we pray to him? 8 And what other nation is so great as to have such righteous decrees and laws as this body of laws I am setting before you today? (Deut 4.5ff)

- To show the richness and the costliness of the Ultimate Answer

• *"Out of all your gifts you shall present every offering due to the Lord, from all the best of them, the sacred part from them.' 30 "And you shall say to them, 'When you have offered from it the best of it, then the rest shall be reckoned to the Levites as the product of the threshing floor, and as the product of the wine vat. 31 'And you may eat it anywhere, you and your households, for it is your compensation in return for your service in the tent of meeting. 32 'And you shall bear no sin by reason of it, when you have offered the best of it. But you shall not profane the sacred gifts of the sons of Israel, lest you die.'" (Lev 18.29)*

- *"But King David replied to Araunah, "No, I insist on paying the full price. I will not take for the LORD what is yours, or sacrifice a burnt offering that costs me nothing." (1 Chr 21.23)*
- A worshipper's very livelihood...
- The sheer frequency of the need...
- The unchanging holiness of God

- Full and Complete Atonement...but that's another syllabus (smile)